Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 653 | ՇԱԲԱԹ 8 ՄԱՐՏ 1886 (Ն. Տ.) 20 ՄԱՐՏ 1886 | 14 ՃԷՄԱԶԻ ԻՒԼ ԱԽԸՐ 1303

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده ارەولك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան	գանձկան արծաթ	200
»	» Վեցամսեայ	»	100
»	» Եռամսեայ	»	50
Գաւառաց » եւ օտարական Թղթատարով	տարեկան	»	240
Գաւառաց համար եւ օտարական Թղթատարով	վեցամսեայ	»	120
Օտար երկիրներ	տարեկան	ֆրանք	56
»	» վեցամսեայ	»	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է ։ Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չդառնար ։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople.

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՈՒՐԲԱԹ, 7 ՄԱՐՏ, 1886

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԵՐԵՒՈՅԹՔ ԱԶԳՈՒԹԵԱՆՑ ՍԿԶԲԱՆ

(Թան լրագրէն, 11 մարտ.)

«ԱԶԳՈՒԹԵԱՆՑ ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ, որով կազմուած են կարգ մը նոր Պետութիւնք, զարմանալի հետեւանք մը կ'ունենայ. [illegible] կազմեալ Պետութիւնք, համեմատ ժողովուրդներն իրենց [illegible] օտար ցեղերն իրենց մէջէ վանելու վրայ են ։ Բրուսիա [illegible] 20-30,000 Լեհացիները արտաքսելով, որք չէին ուզեր գերմանանալ, կ'երեւի թէ կը փնտռէին [illegible] թագաւորութեան ազգային միութեան և իւր ապահովութեան։ Եւ այս մեծ յուզումն մեծ փորձոյթ դրացի ազգերու մէջ, որք հարկադրեալ են ընդունիլ դժբախտ գաղթականները ։ Բայց հիմակ ալ Գերմանները կը գանգատին թէ Ռուսք իրենց օրինակին հետեւելու վրայ են մեծ ճշդութեամբ։ Գերման թերթեր լի են բողոքներով այն խստութեան դէմ, որով Ռուսիա կը ռուսացնէ իւր գերմանական գաւառներ։ Ինչ որ գերմանական է և ուղղափառ, նշաւակ կը դառնայ ռուս իշխանութեանց չարամիտ միջամտութեան։ Թէ՛ Ռուսիոյ և թէ՛ Գերմանիոյ մէջ, ժողովուրդք ո՛չ ապաքէն մի և նոյն բնազդներէ, մի և նոյն կիրքերէ թելադրեալ էին, երբ քանիցս ծայրայեղութիւններ ի գործ դրին Հրէից վրայ։ Բայց այսօր մանաւանդ Ամերիկայի մէջ ամենէն աւելի վայրագութեամբ կը յայտնուի բնիկ տարրին ատելութիւնն ընդդէմ օտար տարրին։ Յայտնի է թէ Չինացիք, քանի մը տարիներէ հետէ, մեծ թուով կ'անցնին Խաղաղական Ովկէանոսէն որ զիրենք կը բաժնէ Միացեալ Նահանգներէն, և կ'երթան հաստատուիլ ամերիկեան մեծ Հանրապետութեան արեւմտեան Նահանգաց մէջ։ Այս Չինացիք, ծայրայեղ սակաւապիտութեան մը հետ, որոյ շնորհիւ կրնան յոյժ աժան աշխատիլ, ունին սովորութիւններ ու բարքեր որք խառնելի են յառաջացեալ քաղաքակրթութեան մը։ Մոնկոլիք, (որպէս Չինացիք կ'անուանեն Միաց. Նահանգաց մէջ,) այսօր 100,000է աւելի են հոն. իրենց մէջ կ'ապրին. ուրոյն թաղեր կամ գիւղեր կազմած են, ուր կ'ըսուի թէ ի հանդէս կը բերեն քստմնելի անմաքրութեան հետ արեւելեան անանուն մոլութիւններ, և բնիկներուն ատելի են մանաւանդ այն խիստ մրցմամբ, որով պատճառ կը լինին զրկման Ամերիկայի քաղաքացւոյն թոշակին։ Գործն հասած է այն աստիճանի, որ Ամերիկեան Չինացւոց դէմ խաչակրութիւն մը կազմակերպուած է, որ ամեն օր ի յայտ կուգայ նոր [illegible]։ Սան-Ֆրանչիսկոյէն զատ, ուր անհնար է վտարել չինացի գործաւորաց, որքա ամենուրեք ժողովրդային կրքեր զէն կը գտնան ։ Ի Լուիսվըն, չինական թաղի մը մօտ սպանեալ մարդու մը դիակը կը գտնուի, և անմիջապէս, առանց ո՛ և է դատաստանի, ամբոխը ձեռք կ'անցունէ հինգ չինացի վաճառականներ, և կը կախէ զանոնք իբրեւ սպանիչ։ Ի Նեբրասկա, [illegible] կը հալածեն տեղւոյն բոլոր Չինացիներն, որք իբր 50 հոգի էին, և առանց անոնց ընելու նաւապետին բողոքներուն, զանոնք բռնի կը զետեղեն շոգենաւու մը մէջ, որ ուր որ կրնայ պիտի հանէ և ձգէ Միաց. Նահանգներէն տարամերժեալ այս Չինացիներ ։ Ի Բորդլանդ, Օրէկոնի Նահանգէն և Ուաշինկդընի գաւառէն եկած 150 պատուիրակներ ժողով մը կազմեցին, և որոշումներ տուին, որոց համեմատ ամեն տեղւոյ քաղաքացիները կը հրաւիրուին իրենց մէջէ հեռացնել Մոնկոլները ։ «Քաղաքավարութեամբ պիտի խնդրուի» Մոնկոլներէն որ հեռանան Նահանգէն, — քաղաքավար բացատրութիւն մը որ կը նշանակէ թէ Ամերիկացիք պիտի վանտեն Չինացիներն ։ Ամեն ուրեք մասնախումբք կը կազմուին այս որոշմանց գործադրութիւն յառաջ տանելու համար ։ Ի զո՛ւր հողագործք որք գործաւորի պէտք ունին և վաճառականք որոց գործերը կախում ունին չինական գործունէութենէն՝ կը բողոքեն այս բռնութեանց դէմ։ Ի զո՛ւր Չինաց Ամերիկացիք զայրացեալ Մոնկոլ ցեղին վրէժխնդրութեան ենթարկուելու վտանգին մէջ են ։ Ի զո՛ւր քանի մը լրագիրք կը բողոքեն և այն պատճառաւ ընթերցողներէ կը զրկուին ։ Ի զո՛ւր Միաց. Նահանգաց Նախագահը պատգամագիր մը կը ղրկէ առ Խորհրդարան, խմբեւ պարսաւելով Ուայոմինկի գաւառին մէջ վերջերս տեղի ունեցած հալածումներն ու կոտորածներն, և դատարանաց այս գործոյ մէջ բռնած ընթացքն. ի զո՛ւր. կ'երեւի թէ ոչինչ կը զօրէ կասեցնել ամբոխն այնպիսի խնդրոյ մը մէջ, յորում թոշակներուն նուազման վտանգ կը նշմարուի ։

«Օտարազգւոյն դէմ ատելութիւնն, և ամբողջ ժողովրդոց դէմ խիստ միջոցներու կիրառութիւնն անշուշտ նոր չեն պատմութեան մէջ ։ Առանց Սալմանասարի և Նաբուգոդոնոսորի չափ վերերն ելնելու, կարելի է յիշել Մեծին Ֆրետերիկի օրինակը, թէ ինչպէս Բրուսիոյ հետ ձուլեց զՍիլեզիա, և թէ ինչ միջոցներ ձեռք կ'առնուր բաւական բնակիչ չունեցող Նահանգներ բազմամարդ ընելու համար ։ Յիրաւի, Բրուսիոյ Թագաւորութեան հիմնադրին ընթացքը ներհակն էր այսօր ի Բրուսիա և ի Ռուսիա ձեռք առնուած միջոցներուն ։ Ֆրետերիք կ'առնուր Բալոնացիներ, կամ գէթ Բոլոնուհիներ, ի Բրուսիա փոխադրելու համար ։ Այնափ հոգածու էր, ընթացք աւելի մարդավարի չէր, քան իւր յաջորդաց ։ Սաքսոնիոյ Պերլինի դեսպանն 1771ին կը գրէր ։ «Բրուսիոյ Թագաւորը (Ֆրետերիք) Բրուսիայէն բերել տուաւ իբր 7,000 աղջիկ 16-20 տարու, և կը պահանջէ թէ որոշեալ թուով արտավար գլուխ իրեն տրուի աղջիկ մը կովի մը հետ, նաեւ անկողին մը և երեք արծաթ տալեր։» Պատմաբան մը կը յարէ թէ անկողինք փետուրէ պէտք է լինէր, չորս բարձերով ։ Օժիտը կատարեալ լինելու համար, կը պահանջուէին նաեւ երկու խոզեր, և այս Բոլոնուհիներ իրենց գոյքերով, կը փոխադրուէին ի Բոմերանիա, որ կ'երեւի թէ բազմամարդ նահանգ մը չէր յայնժամ, և Բրուսիոյ Թագաւորին ամուրի հպատակաց կնութեան կը տրուէին ։

«Ի՞նչ նպատակաւ կու տանք այս օրինակներ ։ Ըսե՛լ կ'ուզենք արդեօք թէ մեր բարքեր աւելի քաղցր են, և թէ մեք աւելի կ'արժենք քան զայդ մարդիկ ։ Բայց աւա՛ղ, մեր հին և նոր պատմութիւն ա՛յնչափ լի է քստմնելի դէպքերով, որ կարելի չէ այնպիսի յաւակնութեան մը մասնուիլ ։ Ո՛չ, գէշ չէ երբեմն յիշեցնել յառաջդիմական վարդապետութեան մոլեռանդներուն թէ, յառաջդիմութիւնք ո՛րչափ յարաբերական են և ո՛չ թէ բացարձակ կամ կատարեալ, և թէ մարդկութեան բարոյական աշխարհականութիւնք ո՛րչափ խախուտ են ։ Մեր քաղաքակրթութեան յանչափս պանծացեալ և գովաբանեալ շէնքը կառուցեալ կայ երկրի մը բարակ կեղեւին վրայ, ուստից բարբարոսութիւնը միշտ պատրաստ է դուրս ժայթքել ։ Կարելի է մինչեւ իսկ հարցունել թէ մեր հանրային և քաղաքական բարքեր բարւոքա՞ծ են կէս դարէ հետէ ։ Երբեմն կը թուի մեզ թէ բնաւ բարւոքում չեն կրած ։ Այսօր անդր քան զչափն հակում մը կայ խնդիրները վճռելու առաւելապէս քուէարկուաց թուով քան վիճաբանութեամբ ։ Զիրար կը համրեն, փոխանակ զիրար համոզելու ։ Կը մտածուի թէ բաւ է մեծամասնութիւն ունենալ՝ նաեւ իրաւունք ունենալու համար ։ Ի մի բան, ազատականութիւնը նուազման մէջ կ'երեւի մեզ ։ Եւ յիրաւի, ի՞նչ է ազատականութիւնն, եթէ ոչ՝ ազատութեան ճաշակն, ո՛չ միայն իրեն համար այլ նաեւ ուրիշին համար, ո՛չ միայն զօրեղագոյն կուսակցութեան համար, որ պէտք չունի անոր, այլ փոքրամասնութեանց համար, որք գոյութեան իրաւունք ունին ։ Պիտի ըսուի թէ շատ հեռացանք մեր բնաբանէն, քանի որ կը խօսէինք ազգային ատելութեանց վրայ, որք բովանդակ ժողովրդոց աքսորման պատճառ կը լինին ։ Բայց ո՛չ, շատ չհեռացանք. զի եթէ բարի է հանդուրժել օտարազգեաց ներկայութեան իւր հայրենեաց հողին վրայ, ո՛րչափ եւս հարկ է հանդուրժել մի և նոյն հայրենեաց զաւակներուն կարծեաց տարբերութեան, ո՛րչափ եւս հարկ է զգուշանալ քաղաքական և խորհրդարանական կռանը պատերազմի դաշտի մը փոխելէ ։»

ՌՈՒՍԻԱ

Սլաւասէրք և համսլաւեանք. — Յատկանիշք ռուս ժողովրդեան. — Ռուս Եկեղեցւոյ ազգային և ժողովրդային հանգամանքն. — Ոչ-Օրթոտոքս Սլաւք. — Քաղաքական դաւանանք հանգուցեալ Աքսաքոֆի։

Ռըվիւ-Ֆրանսէզ ամսաթերթին անօրէն Պ. Էտուառ Մառպօ կը պատմէ խօսակցութիւն մը զոր 1883ին, մինչ ի Մոսկուա, ունեցած էր Ռուսիոյ Սլաւասէր կուսակցութեան պետ Պ. Աքսաքոֆի հետ ։ Ֆրանսացի հրապարակագիրը նոյնութեամբ կ'արտագրէ երեւելի ռուս հրապարակագրին քաղաքական համոզումները ։ Պ. Աքսաքոֆ ըսեր է. —

«1840ին Մոսկուայի մէջ երկու հակառակ ակումբներ կազմեցան, մին Արեւմտեանց, միւսն Արեւելեանց, որք ներհակ սկզբամբք կը կամէին յառաջ տանիլ ռուսական քաղաքակրթութիւնն ։ Արեւելեանք, որք ազգային ձգտումները կը ներկայացնեն, Սլաւասէր մականունն առին ։ Մեք գործ չունինք Արեւմտեանց ներկայացուցչաց հետ, որոց սկզբունքն է Եւրոպիոյ մէջ ինչ որ տեսնեն ընդօրինակել կապկօրէն, ո՛չ ալ Համսլաւեան կուսակցութեան հետ ։ Մեք, Սլաւասէրք, պարզապէս Ռուս ենք, և Ռուս կը մնանք ։

«Եւրոպացիք բոլորովին սխալ գաղափարներ ունին ռուսական ծաւալման վրայ. ամենուրեք ռուս լրտեսներ և գործակալներ կը տեսնեն ։ Բայց այս գաղտնի աշխատութիւն աւելորդ է. Ռուսիոյ գոյութիւնն իսկ բաւական պատճառ եղած է որ ամեն ժողովուրդ դէպ ի Ռուսիա դարձունեն իրենց հայեացքը ։ Ռուսիոյ տեսքն համայն Սլաւաց մէջ ազգային զգացումը զարթոյց ։

«Այն փորձութիւններ որոց մէջէն յաղթական անցաւ ռուս ժողովուրդը, կը ցուցնեն թէ այս ժողովուրդ կենսական անսպառ և զօրեղ հիւթ մ'ունի, և այս իսկ ապացոյց մ'է թէ ռուս ժողովուրդը նախախնամական դեր մ'ունի կատարելու ։ Հազիւ թէ մեք, Մեծ-Ռուսք, ազատեցանք թաթարական լուծէն, Մեծն Պետրոս արեւմտեան քաղաքակրթութեան ենթարկեց զմեզ, վիրաւորելով ռուս ժողովրդեան զգացումներն ու բարքերն ։ Այն ատեն ռուսական ձեւով հագուստ կարող դերձակներ Սիպերիա կ'աքսորուէին ։ Իւր բոլոր զօրութեամբ, Մեծն Պետրոս յարձակում մ'ըրաւ ազգային աւանդութեանց վրայ, որք սակայն չկորան, այլ ռուս ցեղին ոգւոյն մէջ ապաստանած մնացին ։ Այս պատճառաւ մեր սկզբունքն է թէ ժողովուրդը մեր դաստիարակն է, և մեք իւր աշակերտներն ենք ։»

Պ. Աքսաքոֆ տարօրինակ կը գծանէր Սլաւաց ճակատագիրը ։ «Սլաւ գերդաստանը չունի ճիւղ մը որ վայրկենապէս կորուսած չլլնի իւր անկախութիւն, և պարտաւորուած չլլնի ջանքեր ընել զայն վերստանալու համար ։ Եւ որովհետեւ կորսուած բանն է միայն որ իւր բուն արժէքով կը գնահատուի, բովանդակ ռուս ցեղին մէջ հզօր մղում մը ստացած է ազգային ոգին ։ Ռուս ժողովուրդն իրեն պարտականութիւն կը համարի պաշտպանել միւս սլաւ ժողովուրդները ։ Ռուս գիւղացին Պուլկարները կ'անուանէ մեր եղբայրներ ։ Սլաւասէր Մասնախումբը (վերջին պատերազմէն առաջ) շրջաբերական մը խմբագրելով, հարիւր հազարաւոր օրինակօք ղրկեց բոբերուն (ռուս քահանայից) ։ սոքա բոլոր եկեղեցեաց մէջ կարդացին, և բովանդակ Ռուսիա ոտք ելաւ ։

«Սամարայի կուսակալութեան մէջ, գիւղային խորհուրդ մը (Միր) որոշեց գիւղէն 10 հոգի ճամբայ հանել ։ Այս գիւղացիք ներկայացան Սլաւասէր Մասնախմբին ։ «Կռուելու կ'երթանք, եկանք ։» — «Բայց, տղա՛ք, դուք զէնք բանել իսկ չէք գիտեր,» ըսին. — «Ինչ որ ալ ըլլայ, պիտի երթանք,» պատասխանեցին այս բարի մարդիկ, եւ լալով յարեցին. «Կ'ուզենք մարտիրոսի պսակին արժանանալ» ։

Պ. Աքսաքոֆ կը պարծենար Ռուսիոյ մէջ գիւղերու, քաղաքներու և գաւառներու վայելած տեղային ինքնօրինութեան վրայ, որոյ զարգացման փափաքող էր ։

«Ռուսիա պէտք է նկատուի տեսակ մը Հանրապետութիւն, տեղային միութիւններէ կազմեալ, և Կայսեր իշխանութեան ենթարկեալ ։ Ի Ֆրանսա տեղային ինքնօրինութիւնն ստորադասեալ է կարգ մը կանոններու, որովք իւր իրաւունքներ և իւր նստաշրջաններ սահմանուած են, և կեդրոնական իշխանութեան հսկողութեան ներքեւ դրուած ։ Մեր մէջ, տեղային ժողովք հազարներով կը գումարուին, և կը խորհրդակցին առանց ուշ դրուելու ։ Այս տեղային կեանք շատ կը նպաստէ վառ պահելու հայրենասիրութիւնն, և ի Ֆրանսա ազգային զգացումը շատ պիտի զօրանայ եթէ աւելի ծաւալ տրուի գիւղօրէից և նահանգաց ինքնօրինութեան ։ Ֆրանսական ապակեդրոնացումն և Գերմանիոյ պետական կարգապահութեան դրութիւնը չեն կրնար արմատ բռնել մեր մէջ ։ Տեղային ինքնօրինութիւնն հիմնական վարդապետութիւն մ'է ռուս ժողովրդեան համար, և Ցարութիւնը չի կրնար բառնալ զայն ։

«Ռուս ժողովուրդը նախանձախնդիր է անվթար պահպանման սլաւ ոգւոյն, և սլաւ ոգի ըսելով կ'իմանանք Օրթոտոքս կրօնային դրութիւնն, հանրապետական կամ ժողովրդային գաղափարն և Ազգային ու տեղային ինքնօրինութիւնն ։»

Կրօնային խնդրոյն վրայ Պ. Աքսաքոֆի տուած ծանօթութիւնը շատ կարեւոր է ։

«Սլաւը կրօնասէր է, ա՛յնչափ և ա՛յնպէս որ իւր կրօն մի տարրն է իւր ազգային ինքնութեան ։ Գիւղացիք ազգակից կը համարին զիրար, որովհետեւ մի և նոյն Եկեղեցւոյ կը պատկանին ։ Ի Ֆրանսա առ ժողովուրդն ուղղեալ պաշտօնական յայտարարութիւն մը «առ Ֆրանսացիս» կամ «առ Քաղաքացիս» կ'ուղղուի ։ Ի Ռուսիա, «Օրթոտոքսներ» կ'ըսուի, ժողովրդեան հետ խօսելով, և գիւղացիք «Քրիստոնեայ» կը յորջորջեն զիրար ։ Սլաւութիւնն Եկեղեցւոյ մը հետ կցեալ կը նկատուի, ո՛չ թէ տիեզերական Եկեղեցւոյ մը, այլ ազգային Եկեղեցւոյ մը հետ ։ Այս է պատճառ որ անկախութիւն ձեռք բերող ամեն սլաւ ժողովուրդ ազգային Եկեղեցի մը կը հաստատէ իւր մէջ, (Ֆէների Պատրիարքարանէն անջատուելով) ։

«Ռուս կրօնք չունի կղերական գաղափար, եկեղեցական իշխանութեան իմաստով ։ Մեր կղեր երկրին մէջ ամեն ազդեցութենէ զուրկ է ։ Բայց ամեն ոք անձնական զգացում ունի թէ ազգային Եկեղեցւոյն կը պատկանի ։ Օրթոտոքս Եկեղեցին սլաւական բնաւորութեան համեմատ կերպաւորուած է մեր մէջ ։ Սլաւն հանրավարական է. Եկեղեցին ալ հանրավարական եղած է ։ Երբ Պիոս Թ. Պապը Մետրապոլիտներն ի [illegible] հրաւիրեց, ասոնք պատասխանեցին. «Մեր մէջ Պատրիարքը չունի ո՛ և է իշխանութիւն առանց հաւանութեան ժողովրդեան, որ կը կազմէ Եկեղեցւոյ մարմինը» ։ Քահանայապետական իշխանութիւն մը, որ՝ իբրեւ միակ իշխանութիւն՝ անդառնալի պատգամներ արտասանէ, զոր ժողովուրդն իբրեւ հաւատոյ մասն ընդունի, գլխովին հակառակ է սլաւական ոգւոյն ։

«Այս հակապապական, հանրավարական և ինքնօրինական գաղափար անվթար մնացած է միայն օրթոտոքս Սլաւաց մէջ, որք իւր ամբողջութեամբ պահած են սլաւական ոգին, մինչ կաթոլիկութիւն ընդունող Սլաւք, ինչպէս Լեհք և Չեխք, սլաւութեան էական գաղափարներէն մին կորուսած են ։ Չեխք ցեղով Պուլկարներէն աւելի մօտ են Սլաւութեան. բայց որովհետեւ կաթոլիկ եղած են, ոգւով Պուլկարներէն աւելի հեռի կը գտնուին Սլաւութենէ ։(*)

«Ռուս ժողովուրդն իւր ազգութեան համար ո՛չ արտաքին, ո՛չ ներքին վտանգէ կը վախնայ ։ Այնչափ հարուստ չէ որ ունեցածը կորսնցնելէ վախնայ, և արտաքին վտանգի մը պահուն կրնայ, ինչպէս ըրաւ 1812ին Նաբոլէոնեան արշաւանաց պահուն, կրակի տալ իւր բնակավայրեր, եթէ երկրին փրկութիւնը զայս պահանջէ ։ Գալով ներքին վտանգաց, եթէ Մեծն Պետրոս իւր ամենայն զօրութեամբ չի կրցաւ սլաւական ազգային որոշ յատկանիշները բառնալ, այսուհետեւ ո՛չ ոք կրնայ բառնալ զայն ։

«Մեք, Սլաւասէրքս, ոչինչ հնարելու, ոչինչ յառաջացնելու յաւակնութիւնն ունինք ։ Ժողովուրդն իւր մէջ իսկ կը կրէ գաղտնիքն իւր զօրութեան, իւր կորով, իւր ազգային պարտականութեան գիտակցութիւնը ։ Կը կրկնեմ. ժողովուրդն է մեր դաստիարակ մեր վարպետ, և մեք ենք պարզապէս իւր աշակերտներ ։»

(*) Արեւելքի ընթերցողք կը յիշեն թէ Պոհեմիոյ կաթոլիկ Չեխերն Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ գիրկը վերադառնալու համար վերջերս զօրեղ շարժում մը սկսած է թէ՛ Ռուսիոյ և թէ՛ Աւստրիոյ մէջ. թէ հանգանակութիւնք բացուած են, և թէ Վիեննայի մէջ իսկ 50 Չեխ ընտանիքներ, իբրեւ փայլուն ցոյց մը սլաւական ցեղային զգացման կաթոլիկութենէ հրաժարած և օրթոտոքսութիւնն ընդունած են ։ Ծ. Խ.

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒՏՆ
(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Գժտութիւնը տիրած էր ընտանեկան յարկին մէջ ուր յառաջագոյն կը թագաւորէր անվթար ներդաշնակութիւն մը ։ Ինչպէ՞ս խանգարուած էր այդ միութիւնն, որ կնքուած էր գեղածիծաղ ապագայի մը յոյսերով ։ Որո՞ւն կ'իյնար այդ երկու սրտերու բաժանման պատասխանատուութիւնն, սրտերու՝ որք ընդ երկար տրոփած էին միահաղոյն ։ Ոչ ոք կրնար ըսել զայդ ։ Երեւակայութեամբ խաչորդած և գուցէ նենգամիտ խրատներով ու ակնարկութեամբք սաստկացած վշտակրութիւններ, հպարտութեան և կեղծ արժանապատուութեան մը դիւրագրգռութիւններ, դժպհի բնաւորութեան մը թելադրած մեկնութիւններ, — յաճախ ասոնցմէ աւելի բան պէտք չէ որպէսզի երկու էակներ, որք զիրար յարգելու համար են ստեղծուած, յանգին սա չարաչուք եզրակացութեան թէ անդունդ մը բացուած է իրենց միջեւ և թէ ոչ եւս կրնան ապրիլ ի միասին ։

Ըստ որում Պարոն և Տիկին տէզ Առսօ բարձր դասու ընկերութեան կը վերաբերէին, կ'զգուշանային դուրսը յայտնի ընել իրենց գժտութիւնը. այլ այսու ամենայնիւ ծառաները նշմարած էին թէ պաղութիւն մը կը տիրէր այդ յարկին տակ, թէ ցասումը կը յուզուէր այդ մթագին ճակատուց ներքեւ ։

Բաժանման խօսքն արտասանուեցաւ անոնցմէ մէկէն, միւսն անպատասխանի չթողուց այդ հրաւէրն և համաձայն հաւանութեամբ որոշուեցաւ խզել շղթայն երբեմն այնքան փափաքելի և այժմ այնքան ծանր, — և առանց օրինաց միջամտութեան, առանց գայթակղութեան, հրաժարիլ ապրելէ մի և նոյն յարկին ներքեւ ։

Այդ փափաքին իրագործման օրը կը մերձենար. միակ խնդիր մը կը մնար ի կարգադրել. մանչ զաւակ մ'ունէին, տասնամեայ տղայ մը գեղահրապոյր, զոր մին եւ միւսը կը սիրէին հաւասար գորովանօք. երկուքէն ո՞վ պիտի պահէր զայն ։ Միեւնոյն իրաւունքներն ունէին անոր վրայ ։ Ըստ որում ոչ ոք իրաւարար պիտի լինէր անհամաձայնութեան մէջ, որոշեցին որ Ժորժ ինքն իսկ տայ իւր որոշումը ։

Տարին զնա այն մեծ սրահն ուր, մռայլամած ու հանդիսաւոր, իւր ծնողները կ'սպասէին իւր տալիք վճռոյն ։ Գունատ էր, անհանգիստ, որովհետեւ ժամանակէ մ'ի վեր ա՛լ չէր տեսներ իւր սիրեցելոց ժպտիլն. բնազդմամբ կը գուշակէր տաժանագին գաղտնիք մը. իւր մատաղ իմացականութիւնն հասկցաւ թէ ծանր դէպք մը տեղի պիտի ունենար. իւր սիրտը վրդովեցաւ ։

— Զաւա՛կս, ըսաւ հայրն տխրահնչուն ձայնով մը, մայրդ և ես հարկադրուած ենք բաժնուիլ. երկուքնիս ալ կ'ուզենք մեր քով պահել զքեզ. քեզ կը մնայ որոշել թէ մեր երկուքէն որո՞ւն հետ կ'ուզես յօդել կեանքդ ։

— Այո, ըսաւ մայրն, ընտրէ՛ ։ Եթէ զիս կ'ուզես նախադասել, բան մը չպիտի փոխուի քեզ համար ։ Այս տունն, ուր սնած գնացած են առաջին տարիներդ, նորէն քուկդ պիտի լինի միշտ. իբր տէր պիտի լինիս այս պարտէզին մէջ ուր սովոր ես խաղալ. կենաց ամեն դիւրութիւններն, ամեն զուարճութիւններն զորս հարստութիւնը կրնայ տալ, դուն պիտի վայելես զայնս ինձ հետ ։

— Եթէ կ'ուզես ինձ ընկերանալ, շարունակեց հայրն, անստոյգ ապագայ մը միայն կրնամ ընծայել քեզ. ետիս կը թողում դիւրակեցութիւնն և պերճանքն, առջեւս ունենալով զրկանաց և վաստակոց կեանք մը. հարկ պիտի լինի որ մարտնչիմ ամենօրեայ պիտոյքներս հոգալու համար. դեռ չեմ գիտեր թէ ո՛ւր պիտի հաստատեմ աքսորս. քեզ կրնամ երաշխաւորել սէրս և անձնուիրութիւնս միայն. տե՛ս, զաւակս, թէ կրնա՞ս ընդունիլ ասոնք ։

Ժորժ դիտեց յաղթական արտայայտութիւնն զոր զգեցած էր իւր մօր դէմքն, որ ապահով կը կարծէր զանձն այս տեսակցութեան արդեանց վրայ. դիտեց նաեւ հայրենի լեզուին վշտագին շեշտն. քանի մը վայրկեան լուռ մնաց. չարաչուք պատասխանը չէր կրնար ելնել իւր սեղմուած կուրծքէն ։ Այլ երբ մայրն հրաւիրեց զինքն խօսիլ,

— Հա՛յր իմ, ըսաւ ձայնով մը որ կը մատնէր իւր հոգւոյն անձկութիւնն, պատրաստ եմ ձեզ հետեւելու ։

Յուսահատութեան և զայրոյթի աղաղակ մը բղխեց մօրը շրթներէն, որ սիրոյն չափազանց վրդովուած էր հասկնալու համար թէ ինչ վեհանձնութիւն կար մանկան որոշման մէջ, զոր իւր սիրտը կը քաշէր կը տանէր դէպ իւր ծնողաց թշուառագոյնն. ուժասպառ ինկաւ իւր աթոռին վրայ, և, եթէ կիրքն յայնժամ մոլորեցուցած չլինէր իրենց բանականութիւնը, մին կը մոռնար իւր անգորոյն պարտութիւնը, միւսն իւր յաղթանակին գոհունակութիւնը, մի միայն զբաղելու համար նորատի մանկան զոր կ'ենթարկէին այդ կանխահաս փորձին ։

Բաւական էր, չափազանց էր մանկան միջնորդութիւնն այդ տխուր գժտութեան մէջ ։ Պարոն տէզ Առսօ հասկցաւ զայդ եւ սպասուհւոյն հրամայեց իւր սենեակը տանիլ զնա. կնոջ վրայ նետեց ակնարկ մը որ ցոյց կուտար թշնամական զգացումներն որոց սաստկութիւնն աւելցուցած էր այս վերջին միջադէպն, ապա գնաց զբաղիլ իւր մեկնման պատրաստութեամբ ։

Օրը տարաժամած էր. մթնշաղի վերջին նշոյլներն աղօտ պայծառութիւն մը կը տարածէին պարտէզին վրայ ։ Այդ ժամն, որ տակաւին գիշեր չէ և ոչ եւս ցերեկ է, բարեյարմար է յիշատակաց մտաբերման, որք խմբովին ներկայացան Պ. տէզ Առսոյի, իրենց գեղածիծաղ յիշատակաց շարքով ։ Չկար ծառուղի մը, արահետ մը որ չյիշեցնէր երազանցիկ ժամանակն իւր երջանկութեան և համաձայնութեան մթնոլորտ մը կը պատէր տունն ։ Ջանաց ի բաց վանել այդ անտեղի տպաւորութիւններն ։ Ի՞նչ հարկ զմտաւ ածել զայնս, որովհետեւ անդառնալի վճիռը տրուած էր և ինք բնաւ յանցանք չունէր, — գէթ այսպէս կը յեղյեղէր ինքնիրեն, — զայն առթող պարագայից մէջ ։ Այլ ի զուր ամեն ինչ կ'աներեւութանար խաւարին մէջ. իւր հայեացքը վերստին կը գտնէր ամեն ինչ, ապագայէն անդին կ'ընդնշմարէր իւր ետեւ թողածէն տարբեր ճակատագիր մը, և ինք միակ չը պիտի լինէր անոր զրկանքները կրող . . . ։

Յանկարծ թուեցաւ իրեն թէ մէկը կը հեծկլտար քովի սենեակին մէջ, իւր զաւկին սենեակին ։ Սարսռաց, յետոյ ենթադրեց թէ սխալած լինելու էր ։ Անշուշտ հովին հեծեծանքն էր սաղարթուց մէջ, կամ գիշերային թռչնոյ մը աւաչը ։

Գիշերն յառաջացած էր երբոր աչերը գոցեց. աւելի զգայնոց թմրութիւն մ'էր սա քան ուժանորոգ քուն մը ։ Այլ մտքին բուռն գործունէութիւնը շարունակեց մարմնոյն անգործութեան մէջ. իւր գաղափարներն, այլեւս ամեն կապանքէ և սեղմումէ ազատ, յորդեցին ուղեղին մէջ ։

Ապագայ տարիներն եկան անցան իւր առջեւէն, իրենց հետ բերելով վշտաց եւ չարչարանաց բաժինն, և իւր զաւակն, զոր ընկերացուցած էր իւր առանձնութեան դառնութեանց, հոն էր, աչքին առջեւ, ուղիղ կանգնած իբր կենդանի ամբաստանութիւն մը ։ Մանուկն, երիտասարդ եղած, տխուր և մռայլ էր. շատ կանուխ ծերացած էր, հանգոյն անոնց որք ժամանակէն առաջ կ'ընկճին առտնին վշտերու ներքեւ ։

«Հա՛յր իմ, կ'ըսէր, ինչո՞ւ համար մանկութիւնս զրկեցիր մօր մը խանդաղատանքէն ։ Երբ քեզ հետեւեցայ, չէի գիտեր թէ ուղին, ուր կը կարծէի թէ պարտականութիւնս էր մտնել, այնքա՛ն պիտի լինէր բազմաչարչար ։ Ես մեծցայ հեռու ընտանեկան սուրբ հրճուանքներէ. աղապատանքդ անկարող եղաւ կորուսածիս տեղը լեցնել. ձեռքն որ այնքան գորովանօք կ կարկառէր արցունքներս չորցնելու, մեր առաջին քայլերն առաջնորդելու աշխարհ մէջ, ժպիտն որ այնքա՛ն մեծ է հրապոյրն ձայնն հեշտանուագ որ հոգւոյն խորը կ թափանցէ, միւս տղաքներն ունեցած ե այս ամենն, և անոնք զորս մահն բաժնա է այդ ամեն ժամուց մտերմութենէն՝ գէ ընտանեկան յարկին տակ պահած են անո կենդանի յիշատակն ։ Ես, ամենուրեք ու բաղդն առաջնորդած է զիս, գտած ե սիրուպատիր և օտար աշխարհ մը, ամենուրեք քաշած եմ մայրենի յարկին կարօտը ։ Ա՜հ, հա՛յր իմ, ինչո՞ւ համար խլեցի զիս այն բոյնէն ուր յիշատակն անդադա կը հալածէ զիս ։»

Երբ Պ. տէզ Առսօ արթնցաւ այդ տենդային քունէն, բնաւ չունէր այլ եւս առ իրիկուն տարած յաղթանակին ուրախու թիւնը ։ Այդ վշտագին յիշատակներէն պա շարեալ, իւր զաւկին խցիկը մտաւ ։ Ա խուցն, զոր ծնողք երբեմն այնքան գու գուրանօք կը պաճուճէին, զգեցա էր սրտերը պատող տխրութիւնը ։ Այն հա զարաւոր չնչին առարկաներն որք ընտր ուած էին մանկան հաճոյք պատճառել համար, խառն ի խուռն ցրուած էին. փ շին կը ծածկէր կահերն ողջոյն ։ Ժորժ քնանար, այլ իւր դիմաց վրայ տպաւորու էր նոր արցունքներու հետքն. գունատ է կուրծքը դժուարաւ կ'ելնէր կ'իջնէր, ջղաձգային շարժումներ կը դողդողացնէին ի անդամներն, անկապակից խօսքեր կը թռչէին շրթներէն ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎ

Խառն Ժողովը նիստ ըրաւ երէկ ի Ղալաթիա, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

Ժողովը գլխաւորաբար զբաղեցաւ առաջնորդական վիճակաց վերաբերեալ կարեւոր խնդիրներով, և ի մէջ այլոց ըսկզբամբ ընդունեց Նիկոմիդիոյ վիճակին Արմաշու հետ միացումն և հարկ եղած տնօրինութիւններն ըրաւ սոյն որոշման գործադրութեան համար։

Կը լսենք թէ Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Գեր. Ստեփան վարդապետ մայրաքաղաքս պիտի հրաւիրուի այս նպատակաւ։

Խառն Ժողովոյ երեկի նստի խորհրդակցութեանց գլխաւոր առարկայ եղաւ նաեւ Կիլիկիոյ Թեմերու անկերպարան վիճակն, որոց դարման տանելու համար անմիջական տնօրինութիւնք եղան։

Կը յիշուի թէ Ազգ. Պատրիարքարանն ասկէ առաջ նկատողութեան առնելով Վատիկանի Մոնիթէօր տը Ռօմ թերթէն մեր արտատպած տեղեկութիւններն ի մասին պապականութեան ծաւալման ի Հայաբնակ գաւառս, յատուկ շրջաբերականներով տեղեկութիւն խնդրած էր քանի մը Առաջնորդներէ։

Արդ, Տրապիզոնի Առաջնորդ Գեր. Գարեգին վարդապետ այս օրերս ընդարձակ տեղեկագիր մ'ուղղելով Կեդր. Վարչութեան, կը ծանուցանէ թէ Տրապիզոնի վիճակին ազգայնոց մէջ որ և է կրօնափոխական դէպք տեղի չէ ունեցած բնաւ։

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՔ

Արաբկիրի Առաջնորդ Եղնիկ եպիսկոպոսի չարթուս յիւր պաշտօնատեղին մեկնելովը գոհացուցիչ կերպիւ կը փակուի կառավարական հրամանաւ Կ. Պոլիս բերել տրուած երեք առաջնորդաց խնդիրն որ տարիներէ հետէ ազգին հոգ կը պատճառէր։ Պուլանըքի առաջնորդական Տեղապահին իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւններէն անպարտ արձակումն արդէն ծանուցուած է։ Մշոյ Գեր. Առաջնորդն ամենայն կանոնաւորութեամբ վերստանձնած է զիւր պաշտօնավարութիւն, և այժմ Արաբկիրի առաջնորդական թեմն եւս կ'ազատի իւր անգլուխ և անխնամ վիճակէն։

Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւնը շնորհաւորական գիր մ'ուղղած լինելով Վեհ. Մակար Կաթողիկոսին, Ն. Վեհափառութիւն Օրհնութեան Կոնդակ մը ղրկած է յիշեալ ընկերութեան։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն այս չորեքշաբթի օր յատուկ գրով մը յղեց Կոնդակը Դպրոցասէր Ընկերութեան։

Կրօնական Ժողովոյ Ատենապետ Գեր. Խորէն Նար-Պէյ Սրբազան նախընթաց օր Բերա, անգլիական դեսպանատունն երթալով, այցելութիւն տուաւ Սըր Էտ. Թօրնթընի։

Հակահասունեան ազգայնոց երեւելիք այս օրերս ի Ժողով կը գումարուին հանգուցեալ Գեր. Ընֆիէճեան վարդապետի յաջորդին ընտրութեան վրայ խորհրդակցելու համար։

Վաղը եւս Վարչական Խորհրդոյ նիստ մը տեղի պիտի ունենայ այս նպատակաւ ի Ս. Ոսկեբերան եկեղեցին։

Ինչպէս արդէն ծանուցած ենք, Գեր. Ընֆիէճեանի հաւանական ընտրելին է Եգիպտոսի հաւմէքական ազգայնոց նախկին առաջնորդ Գերապատիւ Դուրեան եպիսկոպոս։

Ֆիլիպէէն մեզ կը գրեն թէ վերջին Սերպօ-Պուլկար պատերազմին ժամանակ Պուլկարիոյ և Արեւ. Ռումելիի հայերէն 200 անձինք զինուորագրուեր են, որոց 150ը մեռեր են պատերազմի դաշտին վրայ։ Մընացեալ յիսունին մէջէն զինուոր մը Աղեքսանդր իշխանին ձեռքէն պատւոյ խաչ ըստացեր է իւր քաջութեան և անվեհերութեան համար։

Երաժշտասէր ախմբոյ մէջ շատ կը խօսուի Ասիական Ընկերութեան Լսարանի օրն Օր. Նարդոսի կողմէ դաշնակի վրայ մեծ ճարտարութեամբ նուագուած [illegible] եղանակին վրայ, որ Պ. Հանրի Ֆիրլանիի հեղինակութիւնն է։

Երիտասարդ երաժիշտն իւր այս և ուրիշ քանի մը ընտիր գործոց համար առաջին մրցանակ առած է Փարիզու Քօնսէրվաթուարին կողմէ։

ՆՈՐԱՏԻՊ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԵՆԵՏԿՈՅ

ԲԱՌԱՐԱՆ
ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌ-ՏԱՃԿԵՐԷՆ
ԵՐԿԱՍԻՐԵՑ
Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ Վ. ԳԱՆՏԱՐՃԵԱՆ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Կը բաղկանայ 99 ութածալ թերթերէ, կամ 1572 էջերէ։

ԳԻՆՆ Է ՖՐԱՆՔ 8.50 կամ 2 ՕՍՄԱՆ ՄԷՃԻՏԻԷ, և կը վաճառի Մխիթարեանց գրասենեակն ի Սեղբոս խան—, Մխիթարեանց վարժարանն որ ի Քաղկեդոն,—Գամիսիոն խանին դուրսը Թ. 23 Պ. Վրոյրի Թղթավաճառանոցը, և ամէն հայ գրավաճառաց քով։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՔ

Մարսիլիոյ օսմանեան պատուոյ փոխ-հիւպատոս անուանեցաւ Պ. Բօլ Բաղպէր։

Գաւառաց մէջ ելմտական քննիչ պաշտօն վարող անձանց վրայ ըստ օրինի վիճակ ձգուելով, հետեւեալ փոփոխութիւնք եղած են։ Ադր. Պոլսոյ ելմտական քննիչ Րուսի փաշա՝ Պոլիս փոխադրուած է. Պոլսոյ կառավարական պաշտօնատանց քննիչ Թէվֆիք պէյ՝ Իզմիր, Պրուսայի ելմտական քննիչ Շաքիր էֆէնտի՝ Ադր. Պոլիս, Իզմիրի ելմտական քննիչ Մէհմէտ էֆէնտի՝ Պըրուսա, Եանեայի և Մանասթըրի ելմտական քննիչ Էնվէրի էֆէնտի՝ Ափրիկեան Տրիպոլիս և մայրաքաղաքիս ելմտական քննիչի օգնական Իսմայիլ էֆէնտի՝ Այտըն ու Արշիպեղագոսի կղզիները։

Սուրիոյ ոստիկանաց հրամանատար Էօմէր փաշա նոյն պաշտօնով Եանեա փոխադրուած է։

Թիֆլիզի օսմանեան հիւպատոսարանի նախկին քանչըլէր Վէլի պէյ նոյն պաշտօնով Բէշդա պիտի փոխադրուի։

Սպանիոյ Թագուհին Իզապէլլա Քաթոլիքի պատուանշանն ընծայեր է Մադրիտի օսմանեան դեսպանատան թարգման Նիքօլաքի էֆէնտի Նիքօլայիտիսի։

Պէրլինի իտալական դեսպանատան առաջին քարտուղար Թիւճինի ասպետը մայրաքաղաքս կը փոխադրուի նոյն պաշտօնով, փոխանակ Բանսա ասպետին որ Բէշդայի ընդհ. հիւպատոս անուանուած է։

ԹՈՒՐՔՕ-ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ

Խօսք կայ թէ Պուլկարիոյ ընդդիմադիր կուսակցութիւնն որոշեր է այժմ տալ Ջարին ազգականներէն Լէօյթէնպէրկ Դուքսին Պուլղարիոյ իշխանական գահուն ընտրելիութեան։

Բերայի թերթերը զրոյց մը կը յիշեն թէ նախընթաց իրիկուն նոր խռովութիւնք ծագեր են ի Սոֆիա. ժողովուրդը քաղաքին փողոցները շրջեր է խմբովին «Անկցի Իշխանն» աղաղակելով։

Սակայն ո՛չ մէկ պաշտօնական հեռագիր չհաստատեց զայս լուր։

Պուլկար կառավարութիւնն որոշած է առ այժմ յետաձգել պուլկարական և սերպիական երկաթուղեաց գիծերու միացման գործն, և ընդհակառակն աշխատիլ Ֆիլիպէի և Սոֆիայի միջեւ գտնուած գծին ընդ փոյթ աւարտման։

Մոնիթէօր, առանց ստուգութիւնն երաշխաւորելու, զրոյց մը կը յիշէ թէ Պուլկարիոյ գործոց արդի կացութեան առջեւ Սերպիա դադրեցուցեր է իւր զօրաց ցրուումն։

Ֆիլիպէէն կը գրեն թէ տեղական կառավարութիւնը ճանբեր է քաղաքին հեռագրատան հայ և յոյն պաշտօնեայները. նմանապէս բազմաթիւ ոստիկաններ որոց միակ յանցանքն է ընդդիմադիր կուսակցութեան չպատկանելնին։

Թէ՛ Ֆիլիպէի մէջ և թէ՛ Արեւ. Ռումելիի ներսերը իրաց կացութիւնն յոյժ կնճռոտ է։ Շատ կը վախցուի որ Պ. Քարաւէլոֆի արբանեակներն իրենց զեղծումներով և ծայրայեղութիւններով, յեղափոխութեան հակահարուածի մը առիթ չտան։

Քանի մ'օր առաջ Զիրբանէն եօթ հոգի բերուած են իբր քաղաքական յանցաւոր. արդէն ձերբակալութիւնք սովորական բաներ դարձած են ի Ֆիլիպէ։ Բանտերը լցուած են պարկեշտ մարդերով որք անտեղեակ են թէ ինչ պատճառաւ կառավարութիւնը ձերբակալել տուած է զիրենք։

Նէօյէ հետեւեալ կերպիւ կը խօսի պուլկարական խնդրոյն արդի կացութեան նկատմամբ.

Ոչ ոք կատարելապէս գիտէ թէ ինչ դէպքեր տեղի կ'ունենան Քարաւէլոֆներու և Զանգօֆներու կառավարած կեդրոնին մէջ. այս մասին Սոֆիայէ եկած տեղեկութիւնք եւս անորոշ և շփոթ են, սակայն բացորոշապէս կը հասկցուի թէ՛ եօթ տարիէ հետէ ինչ նպատակաւ տեղի կուենան այդ շփոթութիւնք խառնակութեանց օրօրան եղող կեդրոնին մէջ զոր կը կառավարէ Պաթէնպէրկի իշխանը։ Թէ և ջանքեր կը լինին այդ դէպքերու անկարեւոր հանգամանք մ'ընծայել, սակայն ակներեւ է Արեւելքի խաղաղութիւնը և Եւրոպիոյ անդորրութիւնը վրդովելու չափ ծանրակշիռ դէպքեր տեղի ունեցած են։

Պուլկարական տօնի մ'առթիւ թեթեւ շփոթութիւնք, մէկ քանի աւազակաց չարագործութիւնք, Օվոյօֆի դրութեամբ անկարեւոր տետրակներու հրատարակութիւնք և այլ այս տեսակ աննշան պարագաներ իրարու յաջորդելով, մեծ և կարեւոր դէպք մը յառաջ բերին որ վեց ամսէ ի վեր Պալքանեան Թերակղզւոյն խաղաղութիւնը վրդոված է։

Ցայտնապէս կ'երեւի որ Պուլկարք պահանջումներ ունին, սակայն Աղեքսանդր իշխանին [illegible] զաւակ անուանեալ այս ազգին իրարու յաջորդող պահանջումներն մինչեւ ո՞ր աստիճան պիտի երկարին։

Կատարելապէս և բացորոշապէս պիտի գնահատուին այն խնամքներ զորս կայս. կառավարութիւնը սիրայօժար կը տածէ խաղաղութիւնը պահպանելու համար, Արեւելքի անդորրութիւնը խանգարող այդ փոքր ժողովրդեան դէմ։

Ցետաձգմունք, տարակոյս և անվերջանալի բանակցութիւնք ոչինչ յառաջ բերին։

Կը կարծենք թէ Սոֆիայի այդ [illegible] բռնելու համար դեռ բաւական [illegible] կը գտնուի դեղօրէից սնտուկին մէջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Յունաստանի վիճակը նոր փոփոխութիւն մը չէ կրած։ Հելլենական ժամուլն անընդհատ յորդոր կը կարդայ նախարարութեան՝ տեղի չտալ Եւրոպիոյ ստիպմանց. սակայն տակաւին եկած չէ արքայական հրամանագիրն որ իրեն պիտի կոչէ պահեստի երկու նոր կարգեր։

Բ. Դուռը շրջաբերական ծանուցագիր մ'ուղղեց մեծ Տէրութեանց, ինչպէս նաեւ պաշտօնական հեռագիր մը, մի անգամ եւս պահանջելով Յունաստանի զինաթափութիւնը։ Տէրութիւնք Բ. Դրան այս պահանջման ոյժ կուտան Աթէնքի Դահլիճին մօտ։

Վերոյիշեալ հեռագրով, կայս. կառավարութիւնը Տէրութեանց իւրաքանչիւրին մասնաւորապէս կը յիշեցնէ թէ իրենք կերպով մը պատուոյ խօսք տուած են ժամանակաւ, ի հարկին ստիպել հելլենական կառավարութիւնը ցրուել իւր զօրքեր։

1882ին, Յունաստանի եղած զինումները, նոյն իսկ ըստ յայտարարութեան զոր այդ Թուականին բրած են Տէրութեանց դեսպանք, փակած են հելլենական խնդիրն։ Հետեւաբար Եւրոպիոյ կը պատկանի այժմ թոյլ չտալ Յունաց վերստին բանալ խնդիր մը որ չորս տարի առաջ կարգադրուած է։

* *

Վիէննայի լրագրաց խօսքին նայելով, իտալական կառավարութիւնը միջնորդութիւն պիտի ընէ Թուրքիոյ և Յունաստանի միջեւ։

Կ. Պոլսոյ իտալական դեսպան Պարոն տը Կալվանիա այս մօտ. հրահանգներ ստացեր է Իտալիոյ Արտաքին գործոց նախարար Ռոպիլանթ կոմսէն։

Կայս. կառավարութեան և Օսմ. Պանքային միջեւ եղած ընթացիկ հաշուոց խնդիրը քննելու պաշտօնով կարգեալ Յանձնաժողովն երէկ դարձեալ նիստ ըրաւ նախագահութեամբ կայս. անձնական Գանձուն նախարար Վսեմ. Ցակոբ փաշայի և յիշեալ հաշուոց քննութեամբ զբաղեցաւ։

Բրօզվօլի ռուս իշխանն երէկ մայրաքաղաքս գալով, ուղղակի ռուսական դեսպանատունը գնաց։

Տրապիզոնի Նորընտիր կուսակալ Սուրրուրի էֆէնտի յառաջիկայ երկուշաբթի իւր պաշտօնատեղին կ'ուղեւորի։

Ֆէրիգ Հասիպ և Հիւսնի փաշաներն, որք Սելանիկ կը գտնուէին տեղւոյն կայս. զօրաբաժնի առողջապահական վիճակը քննելու համար, երէկ մայրաքաղաքս վերադարձան։

Ադրիանուպոլսէն կը գրեն թէ բարձրագոյն հրամանաւ տրոց հաւաքչի պաշտօնները ջնջուած են գաւառին ամեն կողմերը։ Տուրքերն, ըստ նախկին դրութեան, պիտի հաւաքուին իւրաքանչիւր շրջանակի Մըգտարներու ձեռամբ որք ի հարկին ոստիկանութեան աջակցութիւնը պիտի կրնան խնդրել։

Իտարէի Մախսուսէի վարչութիւնը Լօնտրա անուն անգլիական նոր շոգենաւ մը գնած է որ երէկ Կ. Պոլիս բերուեցաւ։

Ամսոյս 1 ին, Ռուսիոյ Աղեքսանդր Բ. կայսեր մահուան տարեդարձը լինելով, Ֆիլիպէի Պուլկար եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան աղօթքներ կարդացուեր են. հիւպատոսարանի բոլոր պաշտօնեայք, ինչպէս և Ֆիլիպէի քաղաքական հասարակութեան ներկայ գտնուեր են արարողութեան։ Սակայն ժողովուրդ գրեթէ բնաւ չի կայ եղեր։

Իսկ յաջորդ օրը, 2/14 մարտ, Աղեքսանդր Գ. կայսեր գահակալութեան տարեդարձին առթիւ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուելով նոյն եկեղեցւոյն մէջ, բաց ի պաշտօնական անձերէ, ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը ներկայ գտնուեր է։ Ռուսահպատակ անձանց տուները դրօշակներով զարդարուեր են նոյն օր և գիշերը լուսավառութիւնք կատարուեր են աստ անդ։

Ձեռնհաս իշխանութեան կողմէ յանձնարարուած է Պրուսայի կուսակալութեան՝ դատաստանի ենթարկել Գարա Հիսարը Սահիպի հաշուակալն որ զեղծումներ գործած է իւր պաշտօնին մէջ։

Մէհտիի գերեզմանին վրայ, յՕնտէրման, պարզ յիշատակարան մը բարձրացուած է այժմ, ապստամբապետի յաջորդին Շէյխ Ապտուլլահի ձեռամբ։ Մէհտի թաղուած է ճիշդ այն տեղն ուր մեռած էր վրանի մը ներքեւ. ոսկրն ու արծաթեայ սաղաւարտը դրուած են իւր շիրմին վրայ որոյ մօտ չորս բուռնակ կ'աղօթեն չորս Տէրվիշներ։ Շիրմին վրայ շինուած է այժմ քարէ և կղմինտրէ փոքրիկ աշտարակ մը իբր 300 մէթր տրամագծով, որոյ արտաքին կողմը, սպիտակ կիրով ծեփուած, [illegible] արձանագրութիւն մը կը կրէ, յայտնող թէ հանգչի Աստուծոյ պատգամաբերն։

ԼԱ ՄԱՆՀԱՅՄ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԱՑ
Ըստ. Գործակալութիւն Պոլսոյ
Տ. Լէօպօլտ Վիէնէր որդի

Կ'ապահովագրեն ամեն կերպ նամակներ և ծըրարներ որք կը պարունակեն դրամ, թանկագին մետաղ, արժէթուղթ, դրամատումս, գոհարք եւ, յանձնուած ամեն տեղի թղթատարական վարչութեանց կամ փոխադրութեան ընկերութեանց։ Վերոյիշեալ ապահովագրութեան Ընկերութեան [illegible] է 30,500,000 ֆրանք։

Կ'ապահովագրեն շոգենաւով, կառախմբով, եւ մեծ ու փոքր երթեւեկութիւն ընող առագաստանաւերով փոխադրեալ ապրանքներ։

Գիներն և պայմաններն յոյժ չափաւոր։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ

Պ. Պ. Տ. ԼԸԲԷ ԵՒ Վ. ԻՒԹԹՈՐ ՈՐԴԻ

Պոլսոյ ընդհանուր գործակատարք «Մանհայմ Ապահովագրական Ընկերութեան»։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ՍԵՐՊԻԱ

Պելկրատ, 18 մարտ

Թագաւորին յայտարարութիւնը կը ծանուցանէ սերպօ-պուլկար դաշնագրին վաւերացումը։ Թագաւորն յատուկ բանիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ ազգին առ ինքն ցոյց տուած զգացմանց համար։

Նախարարապետ Պ. Կարաշանին յանձնելով իւր հրաժարելու որոշման վրայ, հաւանական է որ Լոնտոնի դեսպան և Սերպիոյ լիազօր պատուիրակ Պ. Միյաթովիչ յաջորդէ նմա։

ԻՌԼԱՆՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Լոնտոն, 19 մարտ

Ըստ Տէյլի Նիւզի, Պ. Կլատսթոն մտադիր է 120 միլիոն անգլ. ոսկւոյ ի Պետութենէ երաշխաւորեալ փոխառութիւն մը կնքել Իռլանտայի կալուածատերց հողերն ամբողջովին գնելու համար, այնպէս որ իռլանտական խնդրոյն մէջ ուղղակի շահ չունենան այլ եւս։ Բանակցութիւնք կը շարունակին նախարարութեան հակառակիցը անդամոց՝ Պ. Չամպըրլէյնի և Պ. Թրիվէլեանի հետ, այլ համաձայնութիւնն հաւանական չէ։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Պետրսպուրկ, 19 մարտ

Ժուռնալ տը Ս. Փէթերպուրկ կը հաստատէ թէ բոլոր տէրութիւնք բացարձակապէս անհրաժեշտ կը գտնեն թուրքօ-պուլկար պայմանագրի վաւերացումը, Արեւելեան Ռումելիի ընդհանուր կառավարչին համար հնգամեայ պաշտօնավարութեամբ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱՆ

Ղալաթիա, 8 մարտ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

Ամիս	Լոնտրայի վրայ		(պահանջի)	110 7/8
3	»	»	(վճռական)	110 1/2
3	Բարիզի	»	(պահանջի)	22 75
3	»	»	(վճռական)	22 82 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

			Գանձական
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Օ. Ըն. Գ. Կ.)			17 20
Պօռսայի գոցուելէն վերջը		»	17 20
Բերայի մէջ		»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ		»	17 14
Բարձրագոյն գին		»	17 14
Նուազագոյն »		»	17 14
Կէս օրին		»	17 14
Փոխառութիւն 1858) » 1862)	Ա. Սէրի Գ. Կ.		26 20
» 1860) » 1863) » 1872)	Բ.		16 10
» 1865) » 1869) » 1873)	Գ.		17 14

ԻՒՆԻՖԻԷ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	77 22 1/2
Այս առտու բացուեցաւ Գ. Կ.	77 22 1/2
Կէս օրին	77 22 1/2

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍ

Սոսիէթէ Ժէնէրալ	Գ. Կ.	Անգլ. Լր.		3 20
Գրէտի Ժէնէրալ	»	»	Օսմ. »	6 10
Գամփ տը Գ[illegible]	»	»	»	4 30
Սօս. Շանժ է վալէօր	»	»	»	3 20
Թրամուէյ	»	»	»	287 1/2
Ռումելիի երկաթուղի			Ֆր.	39 50
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ			»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի			»	58

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 19 Մարտ, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ		(*)	100 5/8
Օսմ. »	Սէրի Դ.	բացուեցաւ	15 3/16
» »	»	գոցուեցաւ	15 1/4
» »	» Ա.		26 1/2
» »	» Բ.		16 1/2
» »	» Գ.		15 1/4
Օթօման 1871			73 1/4
Փոխառութիւն 1877			87
Պանք Օթօման			11 5/8
Ռուսական փոխառ. 1873			99 3/4
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)			70 3/8
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)			94 1/2

Տիւրքի Սանիէ	72 1/2
Ռումանիա (փոխառ. 1875)	94 1/2
Հունգարական պետական թուղթ 40/0	
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 35

Վիէննա, 19 Մարտ, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 95
Օսմանեան երկաթուղի	19 50

Բարիզ, 19 Մարտ, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Գաղղիական Ռանթ 4 1/2 0/0		109 35
» » 3 0/0	(գը. կար.)	80 95
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	բացուեցաւ	15 40
» » »	գոցուեցաւ	15 35
» » Սէրի Բ.		16 75
» » » Գ.		15 40
Եգիպտական երկաթուղի		39 25
» Քէզմէի բաժնեթուղթ		— —
Պանք Օթօման		542 50
Գրէտի Լիօնէ		532 50
» Ֆոնսիէ		1357 50
Բաժնետոմս Լ. Իւնի		1243 75
Սուէզի ջրանցք		2118 75
Ռուսական 5 0/0 1877ի		101
Իտալական Ռանթ		98 10
Եգիպտական միացեալ		354 37 1/2
Սպանիական (արտաքին)		58 1/4
Բրիօրիթէ Թիւրք		374 37 1/2
3 0/0 Հնդկական		283 25
Չէք Լոնտրայի վրայ		25 16

ԲԱՐԻԶԻ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 19 Մարտ, ժ. 10. վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	109 47 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ	15 25
Եգիպտական	353 75

ՄԱՍԻՍ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
8 Մարտ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Որոշեալ և Անորոշեալ — Ամերիկեան լրագիրք — Տ. Հ. ՆՈՐԻԿԵԱՆ
ԳԻՒՂԻՆ ՎԻՃԱԿԸ Արդի կացութիւն [illegible] — Վ. ՏԻՐԱՅԵԱՆ
ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ Մի տարի Շվէյցարիայում (Յիշողութիւններ) (Շար. եւ վերջ) — Գ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
ՆՈՐԱՎԷՊ Ջակէլի ուսուցիչը (Թէօֆ. Տէլլիօ) Թարգմ. Տ. ՉՕՊԱՆԵԱՆ
ԶԱՆԱԶԱՆՔ Գիտուն փիղեր. (փիղերուն իմացականութիւնը. — Ափրիկեան եւ ասիական ցեղեր. — Որոշիչ հանգամանքներ. — Հնդիկ փղին ընտելացումն եւ կրթութիւնը. — Պլինիոսի, Ակբէնի և Գիւֆոնի տեսութիւնը. — Փիղն երաժշտասէր եւ լարախաղաց. — Ջուր եւ ձեւնի. — Հասարակութեան փիղեր. — Ցասումնոց. — Փիղն սրուակներու վրայ. — Երաժշտութիւն և պար. — Փիղերուն ճաշը. — Արգասիք)
— ՀԱՆԵԼՈՒԿ
ՄԱՍԻՍ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ Առաջարկեալ խնդիր — Խնդիր Թիւ 20 — Լուծումն Թիւ 6 խնդրոյ. —
ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ — Տ. Ա.

ԳԵՆԵՐԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՂՈՐՂԱՆԵԱՆ

Սրտաբուղխ ղեգում Ղորղանեանի յիշատակի առաջ։ Առողջութեանն համարումը Ղորղանեանի վրայ։ Սորա ասպետական արդարադատութեան մի դէպք։ Մի ակնարկ Հաջի-Մուրադի ազդեցութեան վրայ։ Նուխուոյ գաւառը եւ նորա տեղագրական պայմանները։ Ղորղանեանի պաշտօնը եւ դրած կարգերը Նուխուոյ գաւառում։ Հաջի-Մուրադի յարձակումն Սուլէյմի եւ Զալէթի վրայ։ Զալէթեցի չակեր եւ հայերը ու նոցա յաղթութիւնը։ Հաջի-Մուրադի հետ [illegible] կովկասեան փոխարքային։ Նորա վայելած պատիւը։ Հաջի-Մուրադի Նուխեի տեղափոխիլը՝ այն տեղ բնակութիւն հաստատելու պատրուակաւ։ Հաջի-Մուրադի փախուստը, գինամբրութիւնը եւ սպանվիլը։ Ղորղանեանի հրամայականը ու նորա պատճառը։ Ղորղանեանի մահը։ Նորա արդի ներկայացուցիչները եւ ազգականները։

Ջեզ պէ՛տ Հայերի ազգային և մարդկային առաքինութիւնները յիշելիս՝ ձեռքս դողում է յուզմունքից, գրիչս վայր ընկնում, ո՛, վե՛հ դիւցազն։ Դո՛ւ որ՝ սրի ծայրով անչափ փառաւոր դափնիներ ժողովեցիր, կուրծքդ, ուսերդ զարդարեցիր, ճակատդ բոլորեցիր. դո՛ւ, որին անունը, տեսքը, խօսքը, սիրտը մոգական ուժով են կախարդել, յարգանք ու սարսափ հաւասարապէս ներշնչել և կատաղի Լէզգիին, և անզուսպ Պարսկին, և անպաշտպան Հային և ըմբոստ Ռուսեցիին։ Դո՛ւ, որին տեղը ամենից առաջին է եղել, քո ժամանակակից Ռուսահայ զօրապետների մէջ՝ և Կովկասեան փոխարքայի դահլիճում, և ժողովրդի համարման մէջ, դո՛ւ, ո՛ պայծառ տիպար քաջն քաջ արանց, այդ ամենը սիրով ու հպարտութեամբ զոհեցիր, երբ հանդէպդ որոշում եկաւ՝ կամ . . . կամ եկեղեցու հաւատարիմ զաւակ մնալ։ Խոհեմաբար ու մե՛ծ սրտով դու վերջինը նախընտրեցիր, չուզելով ո՛չ գանձ, ո՛չ փառք, ո՛չ ծիրանի . . . Մի համեստ ձիւնորսի պարապմունք ու խրճիթը գիտակցաբար եւ յօժար կամքով պալատների կեանքի՛ց էլ վերադասեցիր, դէթ Լուսաւորչի հարազատ որդին մնալու համար (*)։

* *

Գեներալ Յովսէփ Ղորղանեան նոյնպէս ինչպէս Լազարեվ, Տէր-Ղուկասով և Կովկասեան բանակի բոլոր ընտիր զօրավարները, պատկանում է իշխան Մովսէս Արղութեանի դպրոցին, այսինքն է, ծառայելով նորա ստորադրութեամբ, դաստիարակված է նորա խստապահանջ, արդարասէր, անշահախնդիր, և ասպետաբարոյ կանոններով։ Յիշեալ հրամանատարի ձեռքի տակ ծառայել է Յովսէփ Ղորղանեանը մինչեւ գնդապետութեան աստիճանը։ Նորա հետ ծառայակից եղած դեռ կենդանի վկաների պատմելով, Արղութեանը այլապէս չէր կանչում Ղորղանեանին, բացի [illegible] անունով, որ Վրացերէն [illegible] կամ [illegible] ասել է։ Եւ այսպէս նա կը կանչէր, ասում են, այն դէպքերում, երբ պէտք էր որ եւ իցէ վտանգաւոր յանձնարարութիւն տալու, որի համար դժուար էր աւելի վստահելի օֆիցեր գտնել, քան Ղորղանեանը։ Իր բնա-

---

(*) Յովսէփ Ղորղանեան զօրավարը հրաժարական է տուած, կ'ըսեն, վիրաւորուելով այն յանձնարարութենէ, զոր տուած էր իրեն Կովկասեան կառավարութիւնն եկեղեցեաց միացման նկատմամբ։ Ցետ հրաժարման, իւր ընտանեաց ապրուստը ձկնավաճառութեամբ կը հայթայթէր վեհանձն զօրավարը։ Տ. Խ.

Պ. տէզ Առսօ բացաւ պատուհանն՝ վայելելու համար առաւօտեան զովարար օդը։ Ծաղիկներ կը զարդարէին վանդակափեղկին առջեւ գտնուող տախտակն, եւ, հովէն օրօրուելով, կուգային տատանիլ ապակիներուն երեսն, այնպէս որ ի զարթնելն՝ մանկան աչերը կը հանդիպէին վարդագոյն ու կապոյտ բաղեղներու, սպիտակ կլեմատիտներու, անուշաբոյր մաշերու։ Այլ հէգ ծաղիկներն եւս երեսի վրայ միացեր էին և իրենց կիսաթառշամ ցօղուններուն վրայ կը հակէին տխրադէմ։ Ի տես այսմ՝ հօրը սիրտը սեղմուեցաւ, որովհետեւ յակամայս նմանեցուց զայնս իւր սիրեցեալ զաւկին հետ։ Համբուրեց մանկան գլուխն և, անկողնին վրայ ծռած, տրտմութեան խոհանաց մէջ խորասուզեցաւ։

Յանկարծ աղմուկ մը լսելով ցնցուեցաւ և տեսաւ զՏիկին տէզ Առսօ որ ինք եւս եկած էր այցելութիւն մը տալ իւր զաւկին ննջասենեակին։ Զարմացկոտ հայեացք մը նետեց իւր ամուսնոյն, և դրդուեալ ձայնով մը հարցուց նմա թէ ինչո՞ւ եկած էր խռովել իւր զաւկին հետ վայելելիք վերջին ժամերն։ Դուրս տուաւ իւր սրտին բոլոր դառնութիւնն. իրեն ալ երեւցեր էր տարագոյն և ճիշդ այնպէս որպէս իւր ամուսնոյն. իւր մտաց առջեւ ալ ի յայտ եկեր էին այն հետեւանքներն զորս բաժանումը կրնար ունենալ մանկան համար։

—Զարմանալի՛ բան, մրմնջեց Պ. տէզ Առսօ, ես ալ նոյն տեսիլքն ունեցայ։

—Եթէ երկուքս ունինք անոր ապագային նկատմամբ, յարեց Տիկին տէզ Առսօ, ինչո՞ւ համար ատոր չէք թողուր զայն։

—Վստա՞հ էք թէ աւելի բարեբաստիկ պիտի լինի, թէ հայրն եւ պարապ մը չը պիտի թողու անոր կենաց մէջ։

Մանկամարդ կինը չպատասխանեց. իւր լռութիւնն հաւանութեան մը կը նմանէր. քանի մը վայրկեան երկու ամուսինք խօսք մը չփոխանակեցին։ Տիկին տէզ Առսօ հետեւեցաւ իւր ամուսնոյն աչաց ուղղութեան որք յառած էին պատին մէկ կէտին վրայ։ Պզտիկ շրջանակ մը կախուած էր անդ. երկու ամուսնոց մէկ լուսանկարն էր, իրենց մէջտեղ ունենալով հնգամեայ Ժորժն. երեքն ալ կը ժպտէին, երանութիւնն և առողջութիւնը կը ցոլային անոնց դէմքերուն վրայ։

Ծաղկահասակ կնոջ դէմքն յուզուեցաւ և խանդաղատեցաւ. զայրոյթի և քինախնդրութեան ամեն կիրքերը կ'անհետանային։

—Ինչո՞ւ համար միշտ այսպէս տեւած չէ, ըսաւ. ինչո՞ւ համար անդարմանելի խզումի վրայ հասաւ։

—Անդարմանելի՛, կրկնեց ամուսինը ձայնով մը որ կը թուէր բողոքել այդ բառին իմաստին դէմ։

Այդ վայրկենին տղան արթնցաւ և ելաւ նստաւ. նախ և առաջ քանի մը վայրկեան շփոթած մնաց, իբր թէ իւր միտքը վրդովող զառանցանք մը կ'ըլլէր. զարմացկոտ աչերը պտըտցուց անկողնոյն երկու քովերը կեցած էակաց վրայ որք հաւասարապէս սիրելի էին իւր սրտին. յետոյ, ընազդական շարժմամբ մը, իւր մօրն և հօրը ձեռները բռնեց և իւր ձեռաց մէջ միացուց։ Այդ անմեղ և անգիտակից իրաւարարութիւնն աւելի պերճախօս էր քան լաւագոյնս շարադրեալ ատենաբանութիւնն։

—Իրաւունք չունինք ի գործ դնելու այն որոշումը, զոր չարախորհուրդ օր մը յղացանք, ըսաւ ամուսինն արցունքներէն խեղդուած ձայնով մը. շնորհակալ լինինք երկնից, շնորհակալ լինինք այս մանկան, որք կասեցուցին զմեզ անիծեալ զառիվայրի մը վրայ։

Մնացեալը կը հասկցուի. հաշտութեան և սրտազեղման տեսարանէ մը յետոյ որ ջնջեց անհամաձայնութեան ամեն տպաւորութիւն, հիացման և հրճուանաց մէջ թողուցին մանուկն, որ կը ժպտէր յուսալիր, պատրաստ վերստանալու իւր թարմագեղ գոյները, նման վանդակափեղկին ծաղկանց որք ընդ հուպ վերստին պիտի կենդանանային կանանչուէտ, շնորհիւ քանի մը կաթիլ ջուրի որք գլացուած էին իրենց նախորդ օրերը։

Ո՛հ, հիմա ինչպէ՛ս տղայական կը թուէին երկու ամուսնոց այն վիճաբանութիւններն որոց քիչ մնաց զոհէին ապագայն։ Ինչպէս պարսաւեցին իրենց փոխադարձ յիմարութիւնը՝ վայրկեան մը կանուխ դարձնելու համար երջանկութեան։ Եւ սեղանին վրայ երբ իրենց մէջտեղ տեսան մանուկն որ վերստացած էր իւր տարիքին զուարթութիւնն ու անհոգութիւնն, ի՛նչ հրապոյր և ի՛նչ անդիմադրելի բերկրանք գտան այդ ընտանեկան տեսարանին մէջ։

Անկէ ի վեր, երբեք ամպ մը չեկաւ մթագնել ընտանեկան յարկին պայծառութիւնն։ Եթէ երբեք փորձուէին դժտութիւն մ'ունենալ այդ օրհնեալ յարկին ներքեւ, պիտի բաւէր նայիլ մանկան որ երջանիկ կը մեծնար իրենց աչքին առջեւ։ Նա պիտի յիշեցնէր իրենց թէ պարտաւոր են հաւասար ներողամտութիւն մը և փոխադարձ զիջումներ ունենալ։

ԼՈՒԻ ԳՈԼԱՍ

բօյար (boyard) տեսքի, ուժի և ձեւերի հետ Ղորղանը միացրել է աչքերի այնպիսի մի ահարկու արտայայտութիւն, որից, խիստ չատերի ասելով, նա օգտւում է քաղել բազմիցս չարագործներին խոստովանեցնելու համար. հերիք է եղել Ղորղանեանին մի քանի վայրկեան աչքերը յառած նայել մեղապարտի աչքին, նորա վրայ ջղային ցնցում բերելու ու ամեն յանցանք իր խոստովանութեամբ երեւան հանելու համար։ Իսկ նորա զերբնական ուժի մասին դեռ մինչեւ հիմայ եւս Սամխոսնի արարքների վրայ եղած առասպելների նման բաներ են պատմւում։ Դեռ մինչեւ հիմա չէ մոռացված Նուխուայ գաւառում յաղթանդամ Ջէյիլ Իւզբաշիի (գիւղաւագ) վայրկենական մահը Ղորղանեանի միայն մի ապտակից։ Սորա հետ ազնուութիւնը և մեծահոգութիւնը նորա բընաւորութեան գլխաւոր գծերից մինն են եղած միշտ։ Բերենք հետեւեալ դէպքը. Նուխուայ գաւառի մէջ իր ժամանակ յայտնի մի հայ ազնուական (որի անունը չտալու անձնական պատճառ ունինք) մաղձացաւից բռնված, կանչում է իր քրոջ ամուսնին ու ասում նորան. «Փեսայ, ահա մեռնում եմ. երկու դեռատի որդւոց կեանքը և դաստիարակութիւնը քեզ եմ յանձնում. պատւիդ վրայ երդւում տալով քեզ, պարտական կ'անեմ առաջի Աստուծոյ՝ ինձ հաշիւ տալ»։ Նա մեռնում է, իսկ նորա երկու որբերը անմիջապէս մնում են պաշտպանի խնամակալութեան տակ։ Մօտ մէկ տարի անցած չ'անցած մեռնողի երիտասարդ և մեծահարուստ այրին, առանց խնամակալ ազգականին իմաց տալու, գնում է պսակվում մի ուրիշ հարուստի հետ։ Բնական էր, որ խնամակալը չ'պիտի համաձայնվէր յանձնել որբերին խորթ հօրը, որի վրայ այլեւայլ պատճառներով վստահութիւն չ'ունէր։ Հարուստ ամուսինը, քսակները ոսկով ու գոհարով լցրած, գնում է իսկոյն Ղորղանեանի մօտ, որ Նուխուայ գաւառի սարսափեբեր պետն էր։ Ղորղանեանը պահանջում է խնամակալից ու հրաման անում է յետ տալ որբերին. հրամանին կամակորիլը անհնարին էր, մանաւանդ այն ժամանակները, երբ գաւառապետները մաշուան պատիժ տալու իրաւունք ունէին։ Ճարահատեալ պատմում է պաշտպանը Ղորղանեանին պատւոյ վրայ տուած իր երդումը ամեն մի ջզէպով։ Ի'նչ անակնկալ փոփոխութիւն. Ղորղանեանը այնպէս զգացվում է իր դէմ կանգնածի պատմածից, որ ուսին բարեկամաբար խփելով, ասում է. «Ապրե'ս, որ այդպէս հայ ես. քո մէկ խօսքիդ ազնուութիւնը ինձ համար տասը քսակ ոսկից աւելի կ'արժէ. գնա, հանգիստ կաց. որբերի պաշտպանը միա'յն դու չես սպառնեու, այլ եւ ես»։ Բնական է, որ սա մանաւոր անցք է, սակայն նորա մէջ երեւցած իրողութիւնը հայկական արդարադատութեան և վեհութեան ամենամեծ վկայութիւնը կարող է լինել։

Որովհետեւ Ղորղանեանի ամենամեծ գործունէութիւնը անցած է մեր հայրենիքի Նուխուայ գաւառի գլխաւոր կառավարութեան պաշտօնի մէջ, ուստի այդ գործունէութեան կարեւորութիւնը ճանաչելու համար, պէտք է ծանօթանալ այդ երկրի այն ժամանակ ունեցած արտասովոր հանգամանքների հետ։ Շամիլը գտնվում էր իր կարողութեան ամենաբարձր կէտի վրայ. Լէզգի հրոսախումբերը լեռներից իջած, պատռում էին սահմանակից Ռուս զօրաց կրկնակի չղթան ու կործանիչ հեղեղի նման տապալում հանդիպած գիւղեր եւ քաղաքներ, Ռուսներից գրաւած Անդրկովկասի մէջ։ Կատաղի մաքառման գործը Ռուսաց հետ տնօրինվում էր երկու անզուգական առաջնորդներով. Շամիլը լեռների մէջ էր առաջնորդում Լէզգի կամաւորներին, իսկ Հաջի-Մուրադը լեռներից դուրս, Ռուսաց սահմաններում։ Սեւ ծովից մինչեւ Կասպից, լեռնաշղթայից մինչեւ Պարսից սահմանագլուխը, Հայ, Թուրք Վրացի եւ Ռուս ահի տակ ճնշված. «ամեն Հաջի-Մուրադ» էին գոչում. ժողովրդի երեւակայութեան համար նա մի դեւ էր, որն ամեն վայրկեան ամեն տեղեր էր, որի յետեւից ոչ ձի կը հասնէր, ո'չ գնդակ և ո'չ կայծակ։ Նորա անունը այնչափ սարսափ էր բերում, որ չատ տեղեր աւազակապետներ էին դուրս գալիս, որ տաս-քսան հոգով 100-200 մարդերից կազմված պահականոցներ էին գլխաթափ անում, միայն Հաջի-Մուրադի անունը իրանց վրայ առնելով ու Լեզգերէն խօսելով։ Կիբիթ-Մահոմա, Դանիէլ-Սուլթան, Բոհարչի և նաեւ Ղազի-Մոլլա վաղուց արդէն մոռացված էին Հաջի-Մուրադի ահարկու անուամբ։

Այսպիսի ժամանակ լեռնաշղթայի ստորոտներում գտնված և քրիստոնեաներով բընակված գաւառների վիճակը խիստ դառն էր. ամեն վայրկեան ամառ թէ ձմեռ, խաղաղ ժողովրդի իւրաքանչիւր անհատը զէնքը ձեռին պատրաստ պիտի մնար. ցերեկը նոյնչափ դիւրութեամբ կարող էին Հաջի-Մուրադի յարձակման ենթարկվիլ, ինչպէս և գիշերը։ Այդ գաւառների մէջ ամենից աւելի վտանգաւոր դիրքը՝ մեր ծննդավայր Նուխուանն էր։ Թո'ղ այն, որ Դաղստանից ամենամօտ գտնվողը նա էր, այլ քրիստոնեաների կացութիւնը նորանով եւս կը ծանրանար, որ յիշեալ գաւառի մէջ եղած մուսուլմանների թիւը չա'տ աւելի գերակշռող էր քրիստոնէից վրայ։ Այդ մուսուլմանները նախկին Լուսաւորչական Ուտէացիք են, որոնք ընդունել են իսլամութիւնը Պարսից խաների դարեւոր ճնշման տակ։ Կրօնափոխութեան հետ միասին կորցրել են դոքա և լեզուն, որով բոլորովին հեռացել են ու խորթացել իրանց փոքրաթիւ ցեղակիցներից. ուստի այս վերջինները ենթակայ լինելով մի կողմից Հաջի-Մուրադի յարձակմանց, միւս կողմից էլ երկու աչքով պիտի հսկէին նոյն իսկ իրանց բնակակից մուսուլմանների կասկածելի և վտանգաւոր ընթացքի վրայ, որ չ'լինի թէ յանկարծ ընդհանուր կոտորածի զոհ դառնան մի օր։

Այստե'ղ էր պէտք մի այնպիսի հզօր մարդ, որը իր ազդեցութեամբ և ամեն յատկութիւններով կարողանար՝ ո'չ միայն տեղացիների մէջ անդորրութիւնը պահպանել, այլ եւ դէմ դնէր Հաջի-Մուրադի պէս մի պատուհասին։ Ռուս մարդիկ չատ էին նշանակված Նուխուայ գաւառը կառավարելու համար, բայց նոքա չէին կարողացած նոյն իսկ քաղաքի հանգստութիւնը երաշխաւորել, էլ ո՛ւր մնաց ընդարձակ գաւառի, որն պատած էր խիտ անտառներով, անմատչելի լեռներով և մեծամեծ հեղեղատներով. Հարիւր հազար զօրք անգամ ոչինչ չէր կարող անել այդ տեղ, ուր ամեն մի թուփի տակ տասնեակ մարդիկ կարող էին պատսպարել, անցնողների վրայ հրացան արձակելու համար։

Վերջապէս երկրի տեղագրութիւնը ամեն կերպ նպաստաւոր էր միայն կուսակցական կռուին, որին առաջնորդելու համար ռուս մարդուն պակասում են գրեթէ ամեն յատկութիւնք։ Ինչպէս հարթ ու հաւասար երկրի բնակիչ և կանոնաւոր գործավարութեան սովոր, Ռուսը չուտով կարող էր գըլուխը կորցնել ասիական դիւրաշարժ եւ զգօն ասպատակողների հետ։ Սոցա դէմ ճիշդ իրանց պէս դեւ էր հարկաւոր. եւ նա գտնվեցաւ. դա իշխան Մովսէս Արղութեանի թոռն էր. դա գնդապետ Ցովսէփ Ղորղանեանն էր, որին նշանակեց Կովկասեան փոխարքան յիշեալ գաւառի լիազօր կառավարիչ, ասելով. «Կ'ուզես ըսպանիր, կ'ուզես կախ տուր՝ որին որ արժան կը դատես, այդ քո գիտենալիքն է. իմ պահանջս քեզնից այն է միայն, որ երկրի մէջ անդորրութիւն գտես»։ Փոխարքան չը սխալվեց իր ընտրութեան մէջ. Ղորղանովի Նուխի գալը ու նոր նոր կարգեր մի մեանց հետեւիլը մէկ եղաւ. կարծես թէ նախապէս ամբողջ մի ծրագիր էր գրագրվել յատկապէս այլ և այլ վարչական յատակագծերի միջնորդութեամբ։ Ի միջի այլոց յիշատակենք սոսկ այն, որ անտառախիտ երկրի մէջ, պահապանների հսկողութեամբ և պէսպէս ուղղութեամբ այնպիսի կարգեր էր սահմանել, որ ամեն տարածութեամբ գաւառը ներկայացնում էր մարդիկներից հիւսած հեռագրական թելեր, որոնց մի ծայրը Նուխի, Ղորղանեանի տանն էր, միւսը Դաղստանի ժայռերին կպած։ Հէնց որ մի կէտի վրայ Հաջի-Մուրադի անունը կ'լսվէր, փայլակի արագութեամբ կը թափվէին նորա վրայ Հայ և Ուտէացի պահապաններ, որոնք կը վարէին այդ պաշտօնը։ Ճիշդ նման էր դա' պտղատու այգիներից կալիկների միրգ թալանելու գործողութեան, որով նոցա ստուար խումբը մի գծի վրայ շարվելով, գողութեան տեղից սկսած մինչեւ գլխաւոր որջը, մի ժամուայ մէջ կը թալանէ ամբողջ այգին ու քաղած պտուղները միմեանց նետելով կը ժողովէ այգիից անդին հեռաւորութեամբ գտնվող բոյնի մէջ։ Իսկ հէնց որ թշնամին երեւաց որեւէ մի ծայրում, նոյն վայրկենին միմեանց իմաց տալով, կը սլանան այս ու այն ուղղութեամբ, նորա դէմ կռուելու կամ նորանից խոյս տալու համար։ Այսպէս էր եւս Ղորղանեանի պահապանների մէջ դրած կարգը, որի շնորհիւ՝ մէկ օրուայ ճանապարհ հեռու պատահած անցքը մի քանի ժամի մէջ յայտնի կլինէր գաւառապետին յիշեալ կայծակային ճարպիկ գործողութիւններով։

Երկու անգամ երեւալով այդ տեղ Հաջի-Մուրադը, երրորդ անգամ եկաւ գլուխը թողնելու։ Առաջի անգամ նա յարձակվեց Սուչիմ ասվող պահականոցի վրայ, որը թէպէտ յաջողեց տապալել, բայց մինչեւ յետ գնալը, տեսաւ իրան արդէն չրջապատած. քիչ մնաց որ կեանքը կորցնէր այստեղ յանդուգն Լեզգի ասպատակը։ Երկրորդ յարձակման փորձը նա ուզեց անել մեր հարազատ ծննդավայր՝ ուտէարնակ Վարդաշէն գիւղաքաղաքի վրայ, նորա անվեհեր բնակիչներից իր վրէժը լուծելու համար։ Բայց մինչեւ գիւղի ստորոտը հասնելը, նա գտաւ ճանապարհները ծառերով պատնէշված. ուստի ստիպվեցաւ դարձնել հրոսակը Վարդաշէնին կից Ջալէթ գիւղը։ Ջալէթը Աղուանից կաթուղիկոսների վերջին աթոռանիստն է և աւերակ քրիստոնէութեան ապաստանարանը։ Այստեղ են Աղուանից մի չարք կաթուղիկոսների գերեզմանները, հնացած և կիսաթեք ուրիներով պատսպարուած. այս տեղ էր մի ժամանակ հարիւրաւոր Ուտէացի մանուկների կրօնական դաստիարակութեան անդաստանը, քարոզիչ-կաթուղիկոսների անմիջական հսկողութեան տակ. այստեղ էր միայն հնչում զանգակը, այստեղ էր համարձակապէս փառաբանվում Գրիգորի անունը, երբ ամբողջ գաւառի մէջ «քրիստոնեայ եմ» ասողի լեզուն էին կտրել տալիս Պարսից խաները։ Այստեղ կանգուն է դեռ հոյակապ տաճարը, նոր հայ ճարտարապետների մօրձով նորոգված(*)։ Ջալէթի վանքն է դեռ մինչեւ այսօր բովանդակ գաւառի կրօնասէր ժողովրդի գլխաւոր ուխտատեղին, ուր համախմբվելով հազարաւոր Ուտէացի գերդաստաններ Վարդաշէնից, Նիժից, Վարդանլուից (հին Վարդանունէհի), Ջօլուխից, Սուլթան-Նուխիից և նաեւ շրջակայ մի քանի մուսուլմանացած գիւղերից՝ սիրոյ, միաբանութեան և իրանց գոյութիւնը համերաշխաբար պահելու երդում են տալիս միմեանց։ Կերուխումից յետ, այստեղ են մրցանակներ բաշխվում քաջավարժ հրացանաձիգ Ուտէացի պատանիներին. այստեղ են հարսնացուներ ընտրում այդ կայտառ կորիճներն այն օրիորդների մէջ, որոնց համբաւը հռչակված է, ինչպէս լաւ ձի հեծնող, քաջ տնարար և իր պատիւը դաշյնով ու հրացանով պաշտպանող քրիստոնէուհի։ Այստեղ են բնակվում երկու երեք հարիւր ծուխ հայացած Ուտէացիք, որոնց քաջութիւնը մանաւոր համբաւ ունէ հինաւուրց ի վեր։ Լեռները և անտառները լէզգի ու Թուրք աւազակներով լցված ժամանակ, Ջալէթեցի հայեր վարազի, այծեամների և եղջերուների յետեւից էին խոյանում լեռների վրայ, ուր չատ անգամ վարազի տեղ՝ առաջները դուրս ելած Լէզգի աւազակապետների գլուխներ էին բերում տուն, իրանց թոթովախօս ճագերի զուարճութեան համար։ Ահա՛ այս գիւղի վրայ էր գալիս հիմայ Հաջի-Մուրադը երկու հարիւր ձիաւոր Լեզգիներով։ Ջալէթեցի տղամարդիկ հեռաւոր դաշտերը հունձի գնացած, գրեթէ բոլորն էլ բացակայ էին գիւղից, վստահ լինելով, որ գոնէ հարիւր մարդկանց յարձակման դէմ կանայք կարող կը լինեն իրանց պատիւը և կայք ու գոյքը պաշտպանել։

Հաջի-Մուրադը, իմանալով գիւղացոց հնձի վրայ լինելը, մտնում է գիւղը Վարդաշէնի կողմի ճանապարհով, որը ծածկված է դաշտի վրայ գտնուող մարդկանց աչքից։ Բայց ասպատակների մուտքը գիւղի մէջ իմանում են Ջալէթեցիք հրացանների որոտմամբ, որ արձակում են պատուհաններից կանայք Լեզգիների վրայ, դռների նիգը գցած։ Տղամարդիկ մանգաղները եւ դաշյնները ձեռքին անմիջապէս սլանում են նուիրական վանքի և գիւղի օգնութեան. բայց հէնց նոր հասած՝ տեսնում են որ Հաջի-Մուրադը մի քանի գերի կանանցով և աղջիկներով, բաւական էլ կողոպուտ ձեռին, արդէն գիւղից հեռանալու վրայ է։ «Աֆի զա'րկ» (աֆի-եղբայր) նչանի վրայ սկսվում է կատաղի ձեռնամարտ կռուրածը. ձախ ձեռքերի մէջ հաստ փայտեր բռնած, ձիու վրայից եկող հարուածները յետ մղելու համար, աջ ձեռքում ունեցած դաշյնով ձիաների փորը և ընկած Լեզգիի կողքը պատռելը վայրկեան մէջ է կատարվում։ Հաջի-Մուրադը իր կողմից յուսահատարար «եա'կխ» (խփիր) է կոչում։ Այս դժոխային խառնուրդի մէջ գերի բռնված կանայք և աղջիկներ պարապ չեն նստում, այլ անխնամ թողված կողոպուտները վեր առած փախչում են դէպ ի յետ։ Հաջի-Մուրադը իր մարդկանց կէսը կորցրած, կարողանում է սակայն ողջ առողջ պրծնիլ։ Ջալէթեցոց այդ քաջագործութիւնը խիստ մեծ աղմուկ է հանում Թիֆլիս. փոխարքան չատ պարգեւներ և դրամական օգնութիւն է ուղարկում գիւղացոց բաժնելու համար։ Իշխանուհի Վորոնցովը սպաս է ուղարկում Նուխի, Ջալէթեցի կանանց իր կողմից ընծաներ բաշխելու։ Հաջի-Մուրադը անհետանում է։

* *

Կարծեմ 1852 թուականներին է լինում որ Թիֆլիսում տեղի է ունենում մեծ հանդէս. բովանդակ քաղաքը դուրս է գալիս տեսնելու Հաջի-Մուրադին, որն այս անգամ ինքն է եկել Թիֆլիս, փոխարքային անձնատուր լինելու։ Բազմաթիւ զօրքերու հանդէս, ժողովրդի ուրախութեան ձայներ, զուռնաների եւ թմբուկների դղրդոց քաղաքը թնդացնում են։ Հաջի-Մուրադը իր անակնկալ անձնատուութեան չարժառիթը Շամիլի հետ գժտվիլն է ցոյց տալիս. գրեթէ ամենքն էլ հաւատում են ծածկամիտ լէզգի ճպարագլխին։ Փող, չքանշաններ, պատիւ եւ յարգանք թափվում են հաչաւոր ասպատակի գլխին։ Իշխան և իշխանուհի Վորոնցովներ իրանց սեղանի և դրօսանքի մի տեսակ պատիւն են համարում Հաջի-Մուրադի մասնակցութիւնը, որի անձնատուր լինելը արդէն Շամիլի թեւերը կտրել ասել էր։ Պատկերահաններ, լուսանկարներ և ամեն տեսակ ասպասարկու մարդիկ սպասում են Հաջի-Մուրադն իջած տան առաջ՝ նորա պատկերը հետաքրքիր ժողովրդին ներկայացնելու համար։ Բայց մռայլ և ժանգոտ Լէզգին նայում էր ամբողջ քաղաքի զարմացման վրայ միայն իր բրդոտ փափախի (գլխարկ) տակից, ինչպէս մի երդուեալ մոլեռանդ իր թշնամիներին. ժպիտ, խնդում և թեթեւսօլիկ չարժուածք ո՛չ Հաջի-Մուրադի համար են և ոչ նորան ընկերակցող մի խումբ Լէզգիների։ Իր այդ դասակիցների հետ երբեմն նա միայնակ չրջագայութիւն կ'անէր, բայց ո՞ւր կ'երթար — կամ Թիֆլիսի չրջակայ ժայռերի և լեռների ճանապարհներում սլանալու կամ թէ Կուր գետը, զանազան ուղղութեամբ, ձիով ճեղքելու անցնելու, նորա խորութիւնները և հոսանքի ուժը չափելու համար։ Տասը-քսան օր հիւր մնալով փոխարքայի մօտ, Հաջի-Մուրադը փափագ յայտնեց բնակութեան տեղի ունենալ իրան որ եւ է մի մուսուլմանաբնակ քաղաք։ Վորոնցովը նորա կամքին ձգեց ընտրութիւնը։ Հաջի-Մուրադը ընտրեց այն քաղաքը, որի մէջ էր բնակվում դէպի ինքը արհամարհանք ցոյց տուած միակ մարդը. դա գընդապետ Ցովսէփ Ղորղանեանն էր։ Բնաւ կասկած չտածելով Լէզգիի գաղտնի միտումների վրայ, իշխան Վորոնցովը սիրով յօժարվեց, ուստի ընդարձակ պատուէրներ ուղարկեց Ղորղանեանին, ընդունել և հիւրընկալել Հաջի-Մուրադին, ինչպէս Դաղստանի օրինաւոր տիրոջ։

Հասնելով Նուխի Հաջի-Մուրադը, փառաւոր ռուս դասակիցներով չրջապատուած ընդունվեց հին խաների հոյակապ ապարանքի մէջ, որ Նուխուայ բերդի ներսումն է։ Մէկ թէ երկու չաբաթ պալատական կեանք վարելուց յետ, Հաջի-Մուրադը ասում է Ղորղանեանին թէ՝ Դաղստանի էֆէնդին վայել չէ այդպիսի հնապատշաճ փափկութեան մէջ ապրել, ուստի ցանկութիւն է յայտնում բերդից դուրս որեւէ մի պարզ խրճիթ ունենալ իր բնակարանը։ Ղորղանեանը առաջարկում է նորան իր հետ բնակվել կամ իրանից մօտ։ — «Ոչ», ասում Լեզգին, գիտես որ քրիստոնեայի հետ այդպիսի կենակցութիւն խիստ գէչ տպաւորութիւն կը գործէ դաւանակիցներիս և ընկերակցացս վրայ։» Ղորղանովը տալիս է նորան լիազօր իրաւունք իր ուզած տեղն և տունն ընտրելու։ Հաջի-Մուրադը ընտրում է քաղաքից մեկուսացած մի բնակութիւն, ուրտեղից ամեն օր պտըտելու է գնում մօտաւոր լեռները, ունենալով հետը տասը լէզգի ընկերներ եւ մի խումբ էլ Դոնի կազակներ։

Մի օր Հաջի-Մուրադը հրաւիրում է Ղորղանեանին իր հետ զբօսանքի երթալ. Ղորղանեանը սիրով է համաձայնվում, բայց հէնց որ ձիերը և մարդիկ պատրաստ են լինում, մի զարմանալի և անակնկալ արգելք է պատահում նորան։ Պատուաւոր կինը ընդդիմանում է ամուսնի որոշման իրագործութեան, ասելով թէ «գէչ երազ է տեսել» Չուզելով վշտացնել հիւանդ կընոջ, Ղորղանեանը ներումն է խնդրում Հաջի-Մուրադից, խոստանալով մի ուրիշ անգամ նորա ցանկութիւնը կատարելու։ Խորամանգ Լէզգին բաւական կծու հեգնութիւններ է անում Ղորղանեանին համոզելու համար, բայց սա մնում է անդրդուելի։ Հաջի-Մուրադը գնում է ձիով չրջագայելու, ունենալով հետը քսան կազակ եւ Ղորղանեանի օգնական Խալիլ-Բէկը։

Քաղաքից մի երկու ժամ ճանապարհ հեռացած, Հաջի-Մուրադը կանգնում է. «Խալիլ-Բէ՛կ, կուզեմ քեզ հետ ձի քչել» ասում է։ — «Հրամայեցէ՛ք, պատրաստ եմ» լինում է պատասխան։ «Առաջ դո'ւ վազցուր» ասում է Հաջի-Մուրադը։ Հէնց որ չարժվում է տեղից Ղարաբաղի սիրուն նըժոյգը, նորա վրայ նստածը իսկոյն գետին է տապալվում Հաջի-Մուրադի ատրճանակի գնտակով. կազակներից միայն մինն է կարողանում ողջ պրծնիլ ու լուր բերել Ղորղանեանին։ Ամեն բան պարզվում է այսպիսով. յայտնվում է որ Հաջի-Մուրադի ամեն գործողութիւններ՝ միայն մարդիկ և տեղեր ուսումնասիրելու նպատակի մէջ են կայացած եղել. Դաղստան փախչելով, մեծ հրոսախմբերով պիտի յարձակվէր նա ո'չ միայն Նուխուայ վրայ, այլ եւս նոյն իսկ Կովկասեան մայրաքաղաքի։

Իր քաջութիւնը ցոյց տալու համար Ղորղանովը լաւ առիթ է գտնում. անմիջապէս ձի հեծնելով նա վազում է փախստականի յետեւից 100 վստահելի հայ կամաւորներով, որոնց մէջ է լինում նոյնպէս Ղորղանեանի մանաւոր բարեկամութիւնը վայելող, հանգուցեալ մեր հայրը, նորա հետ և մի քանի ազգականներ։ Հասնելով եղեռնագործութեան տեղը, Ղորղանեանը երեք ուղղութեամբ մարդիկ է ցրվում, դեռ նոր հետքերով Հաջի-Մուրադին հալածելու համար։ Բայց Լէզգին ամենից էլ աւելի հընարամիտ է գտնվում. ո'չ սովորական ճանապարհներով է գնում նա, ո'չ անտառներով և ո'չ էլ լեռներով, այլ բրինձի ցանքերի միջով։ Այս հնարամտութիւնը եւս չի կարողացաւ օգնել նորան. բրինձի ցանքերը արուեստական ճահիճներ լինելով, յոգնեցնում են Հաջի-Մուրադի ձին, որը թողնում է չուտով տիրոջը իր ոտերի յուսով. այս վիճակի մէջ են վրահասնում նորան Ղորղանովի խուզարկուները Իլիսուի մօտ։

Օրհասական ժամը հնչում է. Հաջի-Մուրադը իրան չրջապատած է տեսնում երկաթեայ կապերով. չտապում է յարմարաւոր դիրք ընտրելու, գէթ իր կեանքը իր անուան գնով ծախելու համար։ Ցետեւի կողմից նա կրթնում է անանցնելի Ալազան գետին, իսկ առաջը բաւական զօրաւոր քարակոյտ պատուար չինելով, սպասում է իր դէմ եկողներին։ Պաշարող օղակն աւելի և աւելի է սղմվում. Հաջի-Մուրադին չըրջապատողներն արդէն բոլորովին մօտիկ հեռաւորութեան մէջ են գտնվում. բայց պատնէշի առաջից դժուար է լինում նորան միասել։ Ղորղանեանը հրաւէր է տալիս հայ կամաւորներին՝ մօտենալ պատնէչին երեսառ երես կռվելու համար. մեր հօր աչքի առաջ 12 Շամախեցի վաղվռուն հայ կըտրիճներ մէկը միւսի յետեւից են դուրս գալիս. իւրաքանչիւրը ձիով բազէի պէս սլանում է պատնէչի վրայ, ուղղահայեաց կերպով խրում գնտակը Հաջի-Մուրադի մարմինը, բայց ձին դարձրածին պէս, յետեւից եկող փոխադարձ գնտակից, թաւալագլոր գետին է տապալում։

Գերբնական մարդ է յայտնվում Հաջի-Մուրադը. միշտ հետը մի քանի հօխայ բամբակ ունենալով, նա գործ էր ածում հիմայ ամեն մի կտորով մի քանի վայրկեան աւելի կեանք ունենալու համար. գնտակը մտած տեղը, ինքն իր ձեռքով էր բամբակ խցում վիթխարի զաղանը, արեան հոսանքը կասեցնելով։ Այսպէս, աւելի և աւելի չատանալով զոհված խեղճ հայ կտրիճների թիւը, հասցնում են Հաջի-Մուրադը վերջի տագնապին։ Վերջապէս վառօդը և գընտակները սպառած տեսնելով, ոտի տակ դրած երկու կտոր է անում Հաջի-Մուրադը իր և ընկերների սրերը գոչելով . . . ։ Այս խօսքերի վրայ մօտենում է նորան մեր մի մօտաւոր ազգական, Ցարութիւն-Բէկ Մակէդոնսկին ու գլուխը խլում մարմնից, որը ներկայացնելով Ղորղանեանին, իսկոյն ստանում է նորանից Ս. Գէորգի չքանշանը։

Այս անցքի գործած աղմուկը թնդացնում է բովանդակ երկիրը. Հաջի-Մուրադի գլուխը փոխարքային տանողը նոյն Ցարութիւն-Բէկ Մակէդոնսկին է լինում (1). Ղորղանովը սորա վրայ օրուայ դիւցազն է դառնում և ստանում գեներալ-մայեօրի աստիճան ու Սրբ. Գէորգի չքանշան։ Սորանից յետ, նա մնում է իր փափուկ և դժուար պաշտօնի մէջ մի քանի տարի եւս, որից յետ ուրիշ աւելի բարձր պաշտօնի է կոչվում Թիֆլիս, թողնելով Նուխուայ գաւառի Հայ, Թուրք և Ուտէացի բնակութեան յիշողութեան մէջ անմոռանալի անուն էֆէնդի և արդարադատ ու անշահասէր կառավարիչի։

Թիֆլիս կոչվելուց մի քանի տարի յետոյ նա ստանում է գեներալ-լէյտենանտի (ֆերիք) աստիճան, դեռ հազիւ յիսուն տարեկան։ Այդ ժամանակ Մատթէոս կաթուղիկոսի հետ ունենալիք մի բանակցութեան առթիւ, Ղորղանեանը հրաժարական է տալիս ու գնում Սալեան քաղաքը ձկնորսի անփառունակ գործով պարապվելու, վայելելով ժողովրդի անսահման սէրը և յարգանքը։ 1867 թուականներին կնքեց նա իր մահկանացուն, թաղվելով Թիֆլիսում Ջիգրաշէն եկեղեցու գաւթում, դաղաղը զարդարած բազմաթիւ չքանշաններով, որ վաստակել էր նա իբր. Արղութեան ստորագրութեամբ Լեզգիների դէմ վարած կռիւներում։

* *

Գեներալ Ցովսէփ Ղորղանեանը դեռ այնչափ նոր մարդ է, որ նորա այրին դեռ հազիւ յիսունհինգ տարեկան մի կին է, երկու արու և չորս աղջիկ զաւակներով, որոնցից մի քանիսի հետ ստէպ տեսնվելու առիթ ենք ունեցած հանգուցեալ Լազարեվի գերդաստանի մէջ. բայց մեր վերը արած պատմութեան վրայ խօսելու պատեհութիւնը դժբաղդաբար չենք ունեցած, այլեւայլ անյարմարութեանց պատճառաւ։ Այսուհանդերձ հազիւ թէ տիկին Ղորղանեանը աւելին կարողանար պատմել մեզ, քան թէ, գործին ականատես վկայ եղած մեր հօր թողած ընտանեկան աւանդութիւնը։

Ղորղանեանի անդրանիկ Ցովհաննէս որդին, մի բարեկիրթ և խիստ գեղանի երիտասարդ, Թիֆլիսի ազնուականաց դասի մէջ փայլուն տեղ բռնողներից այնպիսի մէկն է, որ միակ բացառութիւնն է գրեթէ, որով մի բարձրագիր ու նշանաւոր օտարազգի մարդ, ինչպէս Թիֆլիսի հաչաւոր նահանգապետ Օրլովսկին էր, ինքը եղաւ սիրողապէս թախանձող՝ Ցովհաննէս Ղորղանեանին իր փեսան ունենալու վերաբերմամբ։ Մեծանուն հայ պայազատը իր հօր և ազգի անունը չուզեց արատաւորել. որդիքը Լուսաւորչադաւան կնքելու պայմանաւ, նա ամուսնացաւ Լեհացի բարեծնունդ օրիորդի հետ, որի հետ կ'չաբունակէ խիստ մեծ երջանկութեամբ կենակցել, ապրելով մեծ մասամբ Պետերբուրգ։

Ղորղանեանի ցեղը ընդհանրապէս Թիֆլիսի առաջաւոր և հնագոյն ազնուականական տոհմերից մին է. իսկ թէ ո՛ր տեղից է նորա ծագումը և որ ժամանակից, այդ չենք կարող ճշդիւ ասել։ Պէտք է գիտած միայն այն, որ այդ ցեղի գրեթէ բոլոր ներկայացուցիչները յայտնի են եղել, ինչպէս և ներկայում, իրանց անվեհեր, ձեռնարկող և վճռողական բնաւորութեամբ։ Պ. Պ. Անտոն և Ադամ Ղորղանեաններ սորա ամենափայլուն վկայութիւնները կարող են լինել. առաջինը, արդէն վաղուց հրաժարական տուած մի թնդանօթաձիգ սպայ, Թիֆլիսի առաջնակարգ և պատուաւոր մեծատուններից մին է, չատ ազգօգուտ գործերով յայտնի։ Նոյնի հետ էլ ի մօտոյ ծանօթ լինելու առիթը ունեցանք, տեսակցելով առաջին հետ քանիցս հանգուցեալ Գաբրիէլ Այվազովսկու մօտ, նոյնպէս հանգուցեալ Լազարեվի. իսկ երկրորդը՝ երիտասարդ գնդապետ Ադամ Ղորղանեանի հետ պաշտօնակից լինելով Լազարեվի ստորագրութեան տակ Երզրումում։ Թնդանօթաձիգ զօրաց հարիւրապետ Պ. Ցովհաննէս Ղորղանեան, եղբօրորդի Ցովսէփ Ղորղանեանի, որի հայրը մեռաւ թընդանօթաձիգ զօրաց զօրապետի աստիճանաւ, նոյնպէս Թիֆլիսի ընտիր հասարակութեան անդամներից մինն է։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՎԵՐՋ

(*) Անտեղի չենք համարիլ յիշատակել, որ այդ վանքի նորոգութիւնը, ինչպէս եւ Վարդաշէնի մեծագիր եկեղեցու ու Սրբ. Եղիշէ-Առաքեալի հռչակաւոր ուխտատեղիի մատուռը Վարդաշէնում, չինված են մեր պապի ծախքով. դա Պ. Առաքել Մուրատեանն է, մեր հանգուցեալ մօր հայրը, որի բարեգործութեանց մասին ստէպ յիշատակութիւններ կ'անէ Սարգիս Ջալալեանց իր Հայաստանի Ճանապարհորդութեան գրքի մէջ։

(1) Աւանդութիւնը վկայում է թէ Հաջի Մուրադի սկաւառակը քննելիս, բժիշկները գտած են, որ նորա ծայրը, բաւական մեծութեամբ, որով տարած է լինում։ Թըռցրած կտորի տեղ ուրիշ կտոր է լինում միայն ծայրերով գլխի կաշիին կպցրած։ Լեզգի վիրաբոյժների հմտութեան մասին կը խօսենք Ցիշատակների չորրորդ, արդէն պատրաստ մասի մէջ։

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԵՕԹՆԵԱԿՆ

ԻՌՈՒՍԻԱ

Հին ժամանակներէ ի վեր, ռուս ժողովուրդի մէջ սովորութիւն եղած է որ մեծ պահոց առաջին եօթնեկի երկուշաբթի օրն մեղքերու քաւման առանձին արարողութիւններ կը կատարուին, այն նկատումով որ բարեկենդանի զուարճալի օրերու մէջ մեղքերով ծանրաբեռնուած են բաւական։ Այս պատճառաւ ռուս ժողովուրդն [illegible] կ'անուանէ մեծ պահոց երկուշաբթին։

Այդ մաքրումը գլխաւորապէս հետեւեալ կերպիւ կը կատարուի. կը լուան տան ամանները, իրենց տառնները, բաղնիս կ'երթան, ըմբշամարտութիւն կ'ընեն եւն. եւն։ Այս արարողութիւններէ յետոյ իրարու պահքը կը շնորհաւորեն։ Բելոռուսիի և Մալոռուսիի մէջ յիշեալ մաքրողական արարողութիւններէ յետոյ, երկուշաբթի օր կ'ապխտեն և կը մաքրեն խոհանոցները, կերակուր չեն եփեր և կը ջանան խիստ մաքուր պահել տնային անօթները։ Հարաւային Ռուսիոյ միւս մասերու մէջ մի և նոյն օր դարձեալ տաք կերակուր չեն գործածեր, այլ կը պատրաստեն մի երկու տեսակ պահոց կարկանդակներ։ Պէտք է գիտել տալ որ մի և նոյն արարողութիւնները կը կատարուին ոչ միայն ռուս ժողովուրդի, այլ և գրեթէ բոլոր սլաւական ցեղերու մէջ։

Բուլղարներն ալ [illegible] կ'անուանեն մեծ պահոց երկուշաբթին և մի և նոյն օրը բուլղար երիտասարդութիւնն խումբեր կազմելով յարդ կը վառէ և ցատկելով կրակի վրայէն կը կրկնէ [illegible]։ Եթէ այս արարողութիւնը համեմատենք հին ռուսական և ընդհանրապէս բոլոր հին ազգաց արարողութեանց հետ, բացայայտ կերպիւ պիտի տեսնենք թէ խիստ նմանութիւն ունի հեթանոսական դարու արարողութեան և դաւանանքին, ըստ որուն այն ժամանակ է որ կը հաւատային հրային տարրի մաքրեցուցիչ զօրութեան։ Ռուսական հնադարեան ժողովուրդը նոյնպէս, մեծ պահոց երկուշաբթի օրն մի կողմէ իւր գլխին կը յայտնէր բարեկենդանի մէջ կատարած ուրախութեանց և զուարճութեանց համար և կը քաւէր իւր մեղքերն, միւս կողմէ ի գործ կը դնէր մարմնոյ և տան նոյն ամեն մաքրողական գործողութիւնները։ Այդ մի և նոյն եօթնեկի ուրբաթին Ռուսիոյ բազմաթիւ տեղերը, մանաւանդ ի Մալորոսի, սովորութիւնն է բաժակով մեղր տանիլ եկեղեցի, երեկոյեան ժամերգութեան միջոցին այդ մեղրն կը կոչուի [illegible]։ Ընդունած սովորութեան համաձայն այս մեղրի վրայ աղօթք կը կատարուի և այնուհետեւ աւհասարակ բերողներուն կը վերադարձուի։ Այս սովորութեան սկզբնաւորութեան թուականն անյայտ է, միայն պէտք է ըսել որ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր մեղրը իբր փրկութեան խորհրդանշան կը ծառայէ։ Հին պատմութեանց մէջ կը տեսնենք թէ հրաշքի ժամանակ մեղրը կը լուսային ձեռներն և նմա կը վերագրէին մաքրողական զօրութիւն։ Հետեւաբար անհաւանական չէ ենթադրել որ նմանօրինակ հաւատք մ'եւս կրնար գոյութիւն ունենալ և ռուսական հին ժողովուրդի մէջ և այդ հաւատքի ազդեցութեան ներքեւ նա ռուս ժողովուրդն, մեղրը կրնար ընդունիլ եկեղեցւոյ մէջ ընծայուելի պատշաճաւոր նիւթ մը։ Բաց աստի պէտք է ի նկատ առնուլ որ Ռուսիա մանաւորապէս մեղրով յոյժ առատ և հարուստ էր հին ժամանակը և այս պատճառաւ զարմանալի չէ որ ժողովուրդ կատարելապէս մաքուր և սուրբ կը համարէ մեղրն և պահքի օրերու մէջ կը գործածէ զայն։ Ի վերջոյ նոյն իսկ եկեղեցին կը նուիրագործէ մեղրն իւր լուսաւորութեան համար գործածելով մեղրամոմ։ Մեծ Պահոց առաջին եօթնեակն Թեոդորի [illegible] կ'անուանէին հին տեսնուան ռուս ժողովուրդն, հաւանօրէն Ս. Թէոդոր Տիրոնի անուամբ։ Այժմ եւս Ռուսիոյ բազմաթիւ կողմերը գլխաւորապէս ժողովուրդի միջին դասը Ս. Թէոդորի [illegible] կ'անուանէ Մեծ Պահոց առաջին չաբաթը։

Ռուսսկի Կուրիեր

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱԶԴ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ

Արդէն յայտնի է թէ՝ սոյն վիճակահանութիւնն երկու ամիսը անգամ մը տեղի կ'ունենայ արքունի Փօղերանոցին մէջ։

Այս անգամ 97րդը պիտի քաշուի յառաջիկայ ըստ եւրոպական 1886 ապրիլ 1ին — ըստ յունաց մարտ 20ին — և 500 թիւեր պիտի չահին. առաջին պարգեւն է այս անգամ 600,000 և երկրորդը 60,000 ֆրանք։ Ասոնցմէ զատ 48 թիւեր եւս այլ և այլ մեծ պարգեւներ, իսկ մնացեալ 450 թիւերն 400 ական ֆրանք պիտի չահին։

Շահելի գումարին ամբողջն ստանալու իրաւունք ունեցող բաղդատոմսին գինն է 7 1/2, կէսինը 5 և մէկ քառորդինը 3 դահեկան։ Ասոնց մայրերը Եսայեան և Ջաբիֆի դրամատուններն են։ Գաւառներէն հնչուն դրամի տեղ փօստ. և ամեն լեզուէ նամակ կ'ընդունուի։

Ի վաղուց չնայուած բաժնեթղթոց թիւերն առանց ո և է փոխարինութեան կը նայուին։

Յանձնարարութիւնը ընդ փոյթ կը կատարուին։ Դիմել ուղղակի առ

ՄԱՐԳԱՐ Ց. ԳՈՒԼԱԳՍԸԶԵԱՆ

Ղալաթիա, Կամարջի գլուխ թիւ 33

Օ. ԲԱՆԹԷՕՆ

ԳԱԼՖՕՐՈՒԼՕ

ԵՂԲԱՐՔ

Գալֆօրուլօ Եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել հասարակութեան թէ իրենց վաճառատունը փոխադրուած է Կալաթա Սէրայի դէմ, թիւ 206 նախկին «Կրօմպագ» վաճառատունը։

Այս առթիւ, ամեն մետաքսեղինաց, թաւշեղինաց, ճերմակեղինաց և ուրիշ առարկայից գիները մեծապէս զեղչուած են։

16—20

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱ ՇԱՀԱՆԷ

Էրզագ անպարը իչին ալընաճագ ալա Մըսըր բիրինճի իլէ Բէթիձօ սապօնըըն միւնագասասընա պաշլանաճաղընտան, թալիպ օլանլարըն բազար վէ չարշընըն կիւնլէրի Խազինէի Խասսա Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

6 մարտ 302

1—3

ՖԷՆԻՔՍ PHOENIX FIRE OFFICE

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ Կ'ԱՆՑՆԻՆ 900,000 Անգլ. Ոսկի, ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ, ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 1,000,000 Անգլ. Ոսկի

ՎՆԱՍ ՎՃԱՐԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ 31 Դեկտեմբեր 1885 14,000,000 Անգլ. Ոսկի

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ

ՖԷՆԻՔՍ իւր ոեռանց մէջ ունի Անգլիոյ ամենէն հարուստ և հանրածանօթ դրամատէրքն, այսու ընծայելով ամենակատարեալ ապահովութիւն իւր յաճախորդաց։ Ապահովագրութիւն ընդդէմ հրդեհի ամէն տեսակ անշարժ կալուածոց, կարասեաց և ապրանաց վրայ, ի Պոլիս և յարուարձանս, կատարեալք ձեռամբ ստորագրելոյս որք լիակատար զօրութիւն ունին անմիջապէս և առանձնականութեամբ կարգադրելու վնասներն և կորուստներն։

Թիւ 8 Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա

Գործակատարք ՔԼՈՆԱՐԻՏԻՍ եւ Ընկ.

ՀՐԴԵՀԻ ԹՇՆԱՄԻՆ

Բացարձակ ապահովութիւն վաւերացեալ ի տիեզերս շնորհիւ ՀԷՑՈՒԱՐՏ ի կատարելագործեալ կրքնամներու, որք ձեռքով կը գործածուին։

Գործածելու եղանակ. Շիշը կրակին վրայ նետեցէք այնպէս որ կոտրի. դուրս ելնող կազն անմիջապէս կը մարէ բոցերը։

Հարիւրաւոր հրդեհներ այսպէս մարած են շնորհիւ այս կրքնամներուն։

Ցոյժ չահաւէտ պայմաններ ու չափաւոր գիներ։

ՄԹԵՐԱՆՈՑ Ի ՄԷՀՄԷՏ Ալի փաշա խան, Թիւ 8 և Զագմագճըլար Եօգուշու, Թիւ 35

ԱԶԴ

Ժ. Տ. Ծանէթթօյի դրամատունը կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ յառաջիկայ ապրիլ 1 ին Արքունի Փոխրանոցին մէջ տեղի պիտի ունենայ Սրբուելեան երկաթուղեաց արժեթղթոց Ըրդ. վիճակահանութիւնը։

500 Թիւեր պիտի շահին.

ՄԵԾ ԲԱԺԻՆ, 600,000 Ֆրանք.

1	բաժին 60,000	Ֆրանք.	
2	»	20,000 ական	»
6	»	6,000	» »
12	»	3,000	» »
18	»	1000	» »
և 450	»	400	» »

Ամբողջ տոմսին գինն է 7 $^1/_2$, կէսինը 5 և քառորդինը 3 ղրուշ։

Որպէս զի գնողք շահելու աւելի հաւանականութիւն ունին, Դրամատունս ի վաճառ հանած է 50 Թիւեր ներկայացնող Բօնդներ։ Գնողն իրաւունք պիտի ունենայ այդ 50 թիւերուն վիճակած բաժիններուն մէկ հինգերորդին։ Այդ Բօնդներ կը ծախուին 75 ղրշ. ոսկեդրամ։ Իսկ Բօնդներ, որք նոյն պայմաններով 25 թիւ կը ներկայացնեն, կը ծախուին 37 $^1/_2$ ղրշ։

Այս կերպիւ գնողներն, 75 կամ 37 $^1/_2$ ղրուշ վճարելով, կրնան ի ձեռին ունենալ 50 կամ 25 թիւ մէկէն, բան մ'որ յոյժ հաւանօր և շահաւէտ է նոյն իսկ ամենէն նիհար քսակաց համար։

Դրամատունս յաճախ վճարած է իւր յաճախորդաց բազմաթիւ շահեր զորս բաղդը շնորհեց իւր ծախած թիւերուն։

Ուստի ջերմապէս կը յանձնարարէ արգոյ հասարակութեան գնել այդ տոմսերը։

Անոնք որ կը փափաքին օգուտ քաղել այս առիթէն՝ փորձելու համար իրենց բաղդն, որուն զաղանիքներն անծանօթ են ամենուս, պարտին ժամանակին գնել այդ տոմսերէն որք կը ծախուին միայն Ժ. Տ. Ծանէթթօյի դրամատունն ի Ղալաթիա։

Գաւառներէն եկած յանձնարարութեանց հետ պէտք է ղրկել փոխարժէն գումարն, հնչուն դրամով, պանքանօտով, չէքով՝ մանդաթօվ և։

Դիմել առ Ժ. Տ. ԾԱՆԷԹԹՕ

Ղալաթիա, Գօմիսիօն խան, Թիւ 18

6—20

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Դ. Փ. Զօրուրեան դրամատունն ի Ղալաթիա կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ ապրիլ 1 (մարտ 20 ըստ յունաց) Արքունի Փոխերանոցին մէջ տեղի պիտի ունենայ Սրբուելեան երկաթուղեաց արժեթղթոց վիճակահանութիւնը,

Շահող թիւեր 500

Մեծ բաժին 600,000 Ֆրանք

Որոց զուտ արդիւնքը՝ 368,400 Ֆրանք՝ պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքային։ Շահուց ամբողջութեան իրաւունք ունեցող մէն մի տոմսակի գինն է 5 ղրուշ։

Նաեւ եւրոպական զանազան շահաւոր խրժեթղթեր ու Համպուրկի, Պրիւնսվիքի ու Սաքսոնի լօթէր կը ծախուին։

Այդ տոմսերէն գնել ուզող անձինք պարտին ժամանակին դիմել դրամատունս Ղալաթիա Քօմիսիօն խանին դիմացը Թիւ 9,

Դ. Փ. ԶՕՐՈՒՐԵԱՆ

ԱՅԵՐԻ ՋԷՐՐԻ ՓԷՔԹՕՐԱԼԸ

Այէրի Ջէրրի Փէքթօրալն՝ արագօրէն կը բուժէ հարբուխները, հազերը, կոկորդի վէրքը, փողացաւք, թոքերու հազն, թոքերու չնչառողը, չնչարգելութիւն են։

Այս դեղը հրաշալի կերպիւ կը զօրացնէ տկար թոքերը, կը հանդարտեցնէ թոքային գրգռումները, և կազմէ հազի և յառաջացեալ թոքախտի համար միակ դարմանն է, որ հզօրապէս կ'ախտէ ու կը կազդուրէ։

Այէրի Ջէրրի Փէքթօրալն՝ որ այնքան մեծ համբաւ ստացած է իբրեւ ամենէն հզօրագոյն դարման զօր գիտութիւնն ի լոյս ընծայեց, շնորհիւ նորա կոկորդի և թոքային տկարութեանց վերայ ունեցած ուժգին և միօրինակ նուաճող ազդեցութեանն է, որով միանգամայն իւր առաքինութեանց ապացոյցն և պաշտպանը կը հանդիսանայ։

Չկայ դեղ մի որ կրնայ այնքան կարեւոր լինել հիւանդին քան զայս, և կամ աւելի արժանիք ունենայ նորա կատարեալ խոստովանութիւնը գրաւելու։

Ջէրրի Փէքթօրալն ընտանեկան գործածութեան համար եղած ուրիշ դեղերէ գերազանցն է և հաւէտ, քանզի շատ հաճելի ըլլալով փոքր տղայք շատ գիրբար կ'առնուն։ Կեդրոնատեղին է Ս. Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՅՈՒՆՆ, ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։

Նաեւ կը ծախուի քաղաքիս մէջ այլ և այլ դեղագործաց քով։

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺ ՄԻՆԱՍ ԼՄԻՐԵԱՆ

Ձիերու, կովերու և շանց հիւանդութիւնները կը դարմանէ և առ ու ծախի առնէն նոյն կենդանեաց առողջ կամ հիւանդոտ լինելն հասկնալ ուզողները կը գոհացնէ։ Դիմել է դիմել Պոլիս Փահճէ-Գաբու Մէրճամէթճեան Էֆէնտիի դեղարանը, կամ իւր բնակարանը Իւսկիւտար Պաղլարպաշի Ալթուպէյ փողոց Թիւ 24։

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՄՊԷՐԻ

Եէտի կիւլէ ռէլթին փօրմաղ արշընտա ամէրիքան.

Թօփ պին պէշ եիւզ, պէշէր լիպրասը տէօրթ ղրուշ օն տէօրթ փուշուք փարայա։

Ափօնիաքծարի նէփինա թիմուր թօզու.

Աալէտ եիւզ էլլի պին, նումէրօ օն տէօրթ.

Աալէտ իքի եիւզ պին նումէրօ օն պիր.

Աալէտ էլլի պին նումէրօ սէքիզ.

Պիրպիրի իւզէրինէ պէշէր ատէտի պէշ ղրուշա։

Նիզամըյէ էլպիսէ վէ սարաճիյանէ անպարը իչին իթիխազ օլունան նիւմունէլէրինէ թէվֆիգըն միւպայեա օլունմագ իւզրէ միւնագասայա գօնուլան պալատէ մուրագգամ իքի գալէմ էշեա ֆիյաթը մուրագգամլէրի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մարտը րումինին օնընճը փազար իրթէսի կիւնինէ գատար պէշէր կիւն միւնագասայա աշիրի պիրլիքտա մէգքիւր կիւնտէ գարարը գաթիլէրի վիրիլէճէկինտէն իթաթլի թալիպ վէ օն պիրինճի սալը կիւնի եիւզտէ պէշ ԹԷՆզիլին բաղլը պուլունտուգլարըն տաղամը սէրասկէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլեան օլունուր։

6 մարտ 1886.

2—3

—

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Համթայի անպարը լաղըմէսի իչին միւպայաա օլունաճագ օլան համթայ վէ քէօմիւրին միւնագասաընա պաշլանըլաճաղընտան, թալիպ օլանլարըն բազար վէ չարշէնպա կիւնլէրի Խազինէի Խասսայի Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

4 մարտ 302

3—3

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլ և Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քառնագըս	4200	Օսայրիս	3000
Ֆէրօս	4000	Նէֆթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բէրա	3000
Սէսօստրիս	3250	Ատլանթիք	1700
Թիպա	3250	Լոթիւս	800
Մաքպայնա	3250	Օլինտա	800
Մարիօթիս	3250	Սէթըլ	700
Սֆինքս	3000		

Սէսօստրիս շոգենաւը, նաւապետ Լոքէտ, ամսոյս 22 ին ուղղակի Լիվէրբուլ պիտի երթայ։

Սֆինքս շոգենաւը, նաւապետ Պրուք, ամսոյս ցէպի 25 ին աստ կսպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ. Մէյտանճըգ փողոց, Ուիթոլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվէրբուլ

515

ՓԱՓԱՅԵԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրբուլի, Միջերկրականի և Սեւ ծովու միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ալպ. Օշիրիս	3,000	Պլէք
Աթոսիա	2,500	Ռոճէրս
Արգատիա	2,500	Քրուքշէնք
Լաքոնիա	2,500	Ռաիթ
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Ռումէլիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Բուլ շոգենաւը, նաւապետ Ուաթրինկտըն, փետրուար 12 ին Պաթումէն աստ դառնալով Լիվէրբուլ պիտի ուղեւորի։

Աթոսիա շոգենաւը, փետրուար 7 ին Լիվէրբուլէն աստ կ'սպասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ՓԱՔԸ ԵՒ ԸՆԿ. Գործակալք

513

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամէն տասնհինգ օրէն կը բանին Լիվէրբուլի և Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ատլաս	3,000	Մալթա	3,000
Ալէբբօ	3,000	Մորոքքօ	2,500
Պալմիրա	2,500	Սիտոն	2,500
Պրիթիշ Քուին	1,200	Պաթավիա	3,000
Շէրպուրկ	2,000	Սէրվիա	4,600
Տէմէրարա	2,500	Օլիմպօս	3,000
Կալլիա	4,000	Սամարիա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500

Թէսսալիա շոգենաւը, նաւապետ Ճօնէս, ամսոյս 24 ին ուղղակի Լիվէրբուլ պիտի երթայ։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ Գործակատար

Թիւ 1 Քիւչիւք Հաւիլի փաշա խան Ղալաթիա

514

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Լիվէրբուլի, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէանտրօ	4,500
Ամալֆի	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարսալա	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրաւօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Դէյրա	2,600	Օրլանտօ	3,000
Դալիբուս	2,500	Օրլանտօ	4,500
Դամէօ	2,100	Օդդօ	2,000
Դարիօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Դոմօ	2,700	Բալերմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բաստէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Փիտօ	2,100
Էրիդօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Տրադօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆլաւիօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րոմէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդալօ	2,200	Սաբֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօմօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Համպօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թոլէտօ	2,800
Ճիսօ	2,300	Քուանդօ	3,600
Քէլսօ	2,000	Ուէսօ	1600
Քօֆիօ	2,200	Զէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0

Մուրիլլօ շոգենաւը, նաւապետ Միլչըլ, ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն աստ հասած պարպած և Օտէսա ուղեւորած է։

Րինալտօ շոգենաւը, նաւապետ Նիւմէն, ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն մեկնած է ամսոյս 1ին և 18ին աստ կսպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւնները կ'ընծայուին

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ. Գործակալք

Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա

514

ՖՐԷՆՍԻՆԷ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑՄԱՆԻ ԵՒ ՄԱՐՍԻԷԼԻ

Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Սեւ ծովու միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Ճէյտէն, որ ամսոյս 10 ին Մարսիլիայէն և մարտ 17 ին Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մինկրէլի, որ պիտի մեկնի վաղը, չորեքշաբթի ժամ 4 ին։

Վաճառքի և ամէն տեղեկութեան

Նաւուղիքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն ԹԻՆԻՈԹԷ ԲՐՊՈՌՈՒ

Թիւ 17–18 Քիւչիւք Միլլէթ Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

514

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվէրբուլի և Արեւելքի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասեան	2500	Ֆլավեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլորեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպերեան	5500
Արմէնեան	3700	Իլլիրեան	5500
Պավարեան	6000	Իստրեան	5500
Պուլկարեան	6000	Լեսպեան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկիեան	2500
Սայբրեան	2000	Լիպոն	800
Տուրոյ	700	Օթօման	700
Էժիփցեան	3700	Բէրսեան	3800
Ֆավիան	3700	Վենէթեան	6800
Ֆալերնեան	3700	Վիրճինեան	6800

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվէրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Զմիւռնիա, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վալման և ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորդադոյ.
Ջիպրալթար, Պ. Ոբէրդըլ և ընկ.

512

Արտօնատէր Ս. ՑԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻՒԹ ՖՈՍՖԱԹ ՏԸՇՕ

Ամենազդու կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Ծերերը, կանայք, տկարակազմ Տղայներն և ամէն փափուկ անձինք։

Բաղկացեալ Մկանանց և Ջղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղնութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամէն ցաւերու, փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, եւայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժհատութեան ամէն վիճակներուն որոց շատեր չարաչուք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալեքսանտրի դեղարան Տէքթէ-Օղլու, Բէրա մեծ փողոց 169։

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԻՒՂԷՆ ԱՆՃԱՇ ԵՒ ԱՆՀՈՏ

HUILE DE HOGG

ՄՕՐՈՒ ՁԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆ ԻՒՂ

Որոյ ազդուութիւնն հաստատուած է 25 էն աւելի տարիներու փորձովհետեւեալ հիւանդութեանց համար. կուրծքի հիւանդութիւն, թոքախտ, թոքառաջեց հիւանդութիւն, հազբուխ, յամառ հազ, խոյլ, աւշային գեղձերու ուռոյցներ, մորթի հիւանդութիւնք, սրքեւն, սպիտակ դաշտան, ընդհանուր տկարութիւն եւայլն. նաեւ տկար և փափկակազմ տղաքները զօրացնելու համար շատ դիւրաւ կը խմուի։

Օգուտ չունալու է սովորական իւղերէն և մանաւանդ անոնցմէ որ շահավետական նպատակներով բնական իւղերու տեղ և կը թէ անոնցմէ աւելի ազդութիւն և անհոտ համ տալու համար շինուած են։ Այն իւղերն ուրիշ բանի չեն ծառայեր բայց միայն ստամոքսը ընդդէմ նաւն գրգռելու և հոգնեցնելու. երբեմն շատ վտանգաւոր ալ կրնան ըլլալ։

Բնական և զուտ ձկան իւղ գտնելու ապահովութեան համար պէտք է գտնել ՀՕԿԻ ԻՒՂԸ, որ եռանկիւնի շիշերով կը ծախուի։ Պահանջել հօկի անունը և Բարիզի բժշկական Ճեմարանին քիմիական գործոց գլուխ Պ. Լըսիւէօրի վկայութիւնը որ իւրաքանչիւր շիշի կեթեկէթին վրայ կը գտնուի։ Տէլլա Սուտայի և այլ Պոլսոյ համբաւաւոր դեղավաճառաց քով կը գտնուի։

1883 տարւոյ յունուար 1 էն սկսեալ հօկի մօրու ձկան բնական իւղի շիշերուն կեթիկէթներուն վրայ Ցաղիոյ կառավարութեան կնիքն պիտի գտնուի, ուր ևս այս մասին ուշադրութիւն գրաւելու նշանը։ ընթերցող

Փ. Փ. ՏԱԼՖԷԱՆ, Պոլիս

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՆՈՆԱՁԱՒՏ (FER BRAVAIS) ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵԱՆ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ՝ երկաթախառն բաղադրութեանց ամենազօրաւորն է. օրը մի քանի կաթիլով, քիչ ժամանակի մէջ առողջութիւնն կը վերահաստատուի։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹԻՆ գործածութիւնն ոչ ջղաձգութիւն, ոչ ստամոքսի յոգնութիւն, ոչ թանչք և ոչ պնդութիւն կը պատճառէ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ ինքնին համ ու հոտ չունի և չխառնուիր ոչ գինիին, ոչ ջրոյն և ոչ որ և է ըմպելեաց՝ որոց մէջ խառնուելով կը գործածուի։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ՝ երկաթախառն բաղադրութեանց ամենէն աժանն է, որովհետեւ ամբողջ սրուակ մը մէկ ամսէն վեր չափած կը տեւէ. ուրեմն այս դեղին գործածութիւնն օրը մի քանի փարայի կու գայ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ ակռաները չ'սեւցներ։

Ամէն սրուակի հետ յայտարարութիւն մը կը գտնուի, որ մանրամասն կը նկարագրէ այս պատուական ջրալոյծ երկաթին գործածման եղանակներն։

Պ. Պրավէ իւր հնարած երկաթաջրոյն զօրութիւնն կրնայ երաշխաւորել երբ սրուակաց վերայ գտնուի իւր տպեալ ստորագրութիւնն կար միր թանաքով։ Մեծ և փոքր սրուակներով կը ծախուի։

Վաճառատեղին է 'ի Փարիզ, BOUTRON & Ce, Rue St-Lazare, 40 & 42.

Կեդրոնատեղին են ի Կ. Պոլիս Փիւչիւքեան եղբարք, Գասապեան, Վէնսան Ծաննի, և այլ մի քանի դեղարանք։

ԸՆՏԱՆԵԱՑ ԵՒ ԱՐՀԵՍՏԻՑ ՀԱՄԱՐ

ՍԻՆԿԻՐ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԵՒ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅՆԵՐԸ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՄԻԱՅՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

THE SINGER MFG. CO. N. Y. TRADE MARK

Ղալաթիա, Կալաֆաթ խան, 2
Պոլիս, Մահմուտ բաշա, 90
Բէրա, Մեծ փողոց, 208

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար Կ. ՆԻԷՏԼԻՆԿԸՐ

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵՐԷՆ

Ամէն ճշմարիտ մեքենայ կը կրէ թեւին վրայ Singer Manufacturing Company և վրան՝ Գործարանին նշանը։

ԶՐԻ ԱՇԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆ,—ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ

ԳՐԷՇԸՄ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԻՒԱՅԸՆՍ

Մոլային ապահովագրութիւն։ –Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթոլ, Ուիթոլ խան Պահչէ-գաբու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա Ալէքսիատի խան Թիւ 20։

507

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1886 ՄԱՐՏ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏ 31

Վռոփորէն ելնող շոգենաւներ

1 — Եէնիմ. Մէզ. Պէյլիւք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ.
1 — Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
1 — Վ. անիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապաթ.
1 15 Պէյք. Բաշապ. Բ. Բ. Մաճ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վ. անիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ.
2 — Եէնիմ. Մէզ. Պէյլիւք. Թարապ. Եէնիքէօյ Ամէն. Պօյաճը. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիքթաշ.
2 15 Գավագներ Մէզարպ. Պէյլիւք. Թար. Պէյք. Բաշապ. Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վ. անի. Չէնկէլք. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկիւտ.
3 — Եէնիմ. Մէզարպուրնու Պէյլիւք. Թարապիա Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
4 15 Պէյք. Բաշապ. Գանլ. ՃԱ. Հիսար Գանտ. Վ. անիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ. Պէշիք.
4 30 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյլիւք. Թարապ. Եէնիք. Ամէն. Միրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պէպէք. Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
5 30 Եէնմ. Մէզ. Պէյլիւք. Թար. Եէնիք. Ամէն. Միրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
6 15 Եէնիմ. Մէզարպ, Պէյլիւք. Թարապ. Պէյք. Բաշապ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Բ. Ա. Հիսար Գանտլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ս. Գավ. Եէնիմ. Մէզարպ, Պէյլիւքաէրէ Թարապ. Եէնիք. Ամէն. Միրկ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
8 45 Պէյլիւք. Թարապ. Պէյք. Բաշապ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վ. անիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկ.
9 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյլիւք. Թարապ. Եէնիք. Պօյաճըքէօյ Բ. Հիսար Պէպէք Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
10 — Մէզարպ. Պէյլիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ

Կամուրջէն մեկնող շոգենաւներ

1 45 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Պօյաճ. Ամէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 — Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյք. Թարապ. Պէյլիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 45 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վ. անիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բ. Բ. Մաճ. Բաշապ. Պէյք.
3 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրու. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
4 15 Պէշտք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէյլիւք. Մէզ. Եէնիմահալլէ.
5 30 Գապ. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյք. Թարապ. Պէյ. Մէզարպ. Եէնիմ. Բ. և Ա. Գավագ.
6 45 Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր Չէնկէլ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսր. Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւք.
8 30 Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւք. Մէզարպուրնու.
9 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ, Եէն. Թար. Պէյ. Մէզ. Եէնիմ.
10 — Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլք. Վ. անիքէօ Գանտլ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Րիֆաթբաշա. Բաշապ. Պէյք. Թարապ. Մէզ. Բ. և Ա. Գավագ.
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Պօյաճ. Ամէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկեօն Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վ. անիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բաշապ. Պէյք.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վ. անիք.
12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.